

2

00:00:08,760 --> 00:00:18,046

Ik ben Mary Richeimer-Leijden van Amstel, ik ben geboren 6 oktober 1939

3

00:00:18,046 --> 00:00:26,260

in Amsterdam. Ik heb gewoond op de Ben Viljoenstraat, hoek Tugelaweg.

4

00:00:27,780 --> 00:00:29,160

Ik weet waar het is.

5

00:00:30,290 --> 00:00:33,120

Ik ben er wel wezen kijken, maar het zegt mij niks.

6

00:00:33,540 --> 00:00:36,100

Leg dat eens uit.

7

00:00:36,100 --> 00:00:42,035

Omdat ik al met twee jaar ondergedoken ben geweest, of weggebracht

8

00:00:42,035 --> 00:00:47,880

ben. En ik mij daar, van deze buurt helemaal niks kan herinneren.

9

00:00:47,970 --> 00:00:55,890

Nee. Kun je iets vertellen over dat onderduiken? Wil je gewoon je verhaal beginnen te vertellen?

10

00:00:55,890 --> 00:01:03,702

Ja. Ik kan mij herinneren dat ik door iemand weggebracht ben naar een station. Daar was een

11

00:01:03,702 --> 00:01:11,600

donkere mevrouw, met donker haar, die mij bij de hand heeft genomen en mee in de trein heeft

12

00:01:11,600 --> 00:01:19,498

genomen. Ik weet niet wie mij gebracht heeft, daar kan ik mij helemaal niets van herinneren.

13

00:01:19,498 --> 00:01:27,482

Ik weet alleen, ik ben met die mevrouw in de trein gegaan en daar heb ik hartjes van gekregen

14

00:01:27,482 --> 00:01:35,466

met tekst erop. En dat heeft ze me voorgelezen, maar ik weet natuurlijk niet meer wat. En wat

15

00:01:35,466 --> 00:01:43,879

er daarna gebeurd is, dat is een beetje vaag. Ik ben toen terechtgekomen bij een onderduikmevrouw.

16

00:01:43,879 --> 00:01:51,949

Maar dat is voor mij heel vaag. Ik heb daar beelden van, wat daar gebeurd is in het huis, maar

17

00:01:51,949 --> 00:01:56,499

ik weet er heel veel niet van. Dat is een donker gat.

18

00:01:58,320 --> 00:01:59,570

Weet je waar het huis was?

19

00:01:59,570 --> 00:02:08,782

Spl Het huis was in Leusden, Utrecht en nog een plaats. Ze zijn op verschillende plaatsen

20

00:02:08,782 --> 00:02:17,581

geweest. Maar de hoofdzaak was in Leusden. En deze mevrouw had mij als onderduikkind,

21

00:02:17,581 --> 00:02:26,690

ze had een meisje van toen achttien, ze had een jongen van toen een jaar of zeven, Rick,

22

00:02:26,690 --> 00:02:34,039

en ze had Ronnie, die toen negen maanden was. Dus ze had vier kinderen.

23

00:02:34,350 --> 00:02:36,230

Ronnie was je zusje?

24

00:02:36,310 --> 00:02:36,610

Nee.

25

00:02:37,230 --> 00:02:40,650

Dat noem ik mijn oorlogszusje.

26

00:02:40,650 --> 00:02:41,030

Oké.

27

00:02:41,030 --> 00:02:45,620

Maar ik heb geen eigen broertjes of zusjes.

28

00:02:46,890 --> 00:02:56,510

Mijn ouders waren eigenlijk net begonnen. En zij, die mevrouw, tante Frans moesten wij haar noemen

29

00:02:57,940 --> 00:03:08,065

had vanaf dag numero 22n, zover ik mij kan herinneren, de pik op mij. En wat de reden daarvan was,

30

00:03:08,065 --> 00:03:18,292

dat weet ik niet. Ik weet het niet. Ik werd door haar opgesloten in kasten, onder de trap en ik moest

31

00:03:18,292 --> 00:03:28,721

bijvoorbeeld 's morgens een soort pap eten die ik niet weg kon krijgen. Dan pakte ze mij beet en knelde

32

00:03:28,721 --> 00:03:39,353

mij tussen haar knieën, kneep mijn neus dicht en raapte die kots van de grond op en die moest ik opeten.

33

00:03:39,353 --> 00:03:49,984

En toen dacht ik altijd: verbeeld ik me dat nou, dat dat gebeurd is? Maar in mijn geheugen zit dat gewoon

34

00:03:49,984 --> 00:04:00,110

en een paar jaar geleden ontmoette ik die Rick, die ook bij haar ondergedoken was en die zei: oh, ik

35

00:04:00,110 --> 00:04:10,337

kan me nog zó goed herinneren dat jij iedere ochtend dat gevecht met die kots aan moest! Dus dat was

36

00:04:10,337 --> 00:04:17,121

wel degelijk waar. Ik heb daar gewoon geen leuke herinneringen aan.

37

00:04:18,140 --> 00:04:18,320

Nee!

38

00:04:18,320 --> 00:04:19,420

Aan deze mevrouw.

39

00:04:19,420 --> 00:04:20,530

Nee! Hemel!

40

00:04:20,530 --> 00:04:28,611

Mijn oorlogszusje, Ronnie, die vond haar heel lief en die heeft ook tot ver na de oorlog, tot een

41

00:04:28,611 --> 00:04:36,859

paar jaar geleden, contact met haar gehad, is altijd naar haar toe geweest en heeft mij gevraagd of

42

00:04:36,859 --> 00:04:45,106

ik wel mee wou gaan, maar ik ben nooit mee geweest, ik wou die vrouw nooit meer zien. Er is ook een

43

00:04:45,106 --> 00:04:53,354

hoorspel gemaakt van Ronnie en mij, Het Stoeltje heet dat, door Dick eh, hoe heet die schrijver nou

44

00:04:53,354 --> 00:05:01,769

ook alweer? Nou, ik kan even niet op de naam komen. Die heeft een hoorspel gedaan van Ronnie en Mary,

45

00:05:01,769 --> 00:05:10,267

daar was een stoeltje bij tante Frans en daar mochten we dan om de beurt op zitten. Zoiets dergelijks.

46

00:05:10,267 --> 00:05:18,598

En Ronnie heeft dat stoeltje van haar later ook gekregen. Nou ja, ze is heel oud geworden. Ik geloof

47

00:05:18,598 --> 00:05:24,596

in de negentig of zoiets. Maar ik heb nooit contact meer met haar gehad.

48

00:05:25,180 --> 00:05:27,600

Maar, maar leg even uit, het stoeltje.

49

00:05:27,600 --> 00:05:31,690

Het was een laag stoeltje. Een soort kinderstoeltje.

50

00:05:31,850 --> 00:05:32,470

En daar wilde je graag op zitten?

51

00:05:32,470 --> 00:05:40,770

Dat weet ik niet meer. Ik weet het niet. Dat stoeltje dat was in dat verhaal, dat heet Het Stoeltje.

52

00:05:42,630 --> 00:05:45,363

En dat was schijnbaar een bepaalde betekenis voor haar,

53

00:05:45,363 --> 00:05:47,700

dat weet ik niet. Voor mij in ieder geval niet.

54

00:05:47,810 --> 00:05:54,250

Heb je later gedacht over een verklaring waarom ze zo lelijk tegen je deed?

55

00:05:55,070 --> 00:06:01,986

Nee. Weet ik niet. Ik denk dat ik, tenminste wat ik van de verhalen hoor,

56

00:06:01,986 --> 00:06:07,765

een heel lief, zacht kind was en Ronnie was $\sqrt{2}$ venijniger

57

00:06:09,370 --> 00:06:18,545

en of haar dat irriteerde op een of andere manier, ik weet het niet. Ik zou het niet weten, want die

58

00:06:18,545 --> 00:06:27,813

anderen, die bij haar geweest zijn, die vertellen dat verhaal ook. Dus ik weet het niet. En zij heeft

59

00:06:27,813 --> 00:06:35,796

na de oorlog geprobeerd Ronnie en mij te adopteren. Dat is het vreemde van het verhaal.

60

00:06:35,980 --> 00:06:37,040

Ja.

61

00:06:37,040 --> 00:06:44,956

Ronnie en ik zijn dus samen na de oorlog, want er zijn ook van Ronnie geen ouders teruggekomen, en

62

00:06:44,956 --> 00:06:53,600

van mij natuurlijk ook niet, in een kindertehuis in Amsterdam terechtgekomen. En toen heeft zij geprobeerd,

63

00:06:53,600 --> 00:07:01,355

via een rechtspraak, om ons te adopteren. Maar deze vrouw, wat ik mij herinner, en dat kunnen de

64

00:07:01,355 --> 00:07:09,110

anderen zich ook herinneren, had nogal veel verschillende contacten met mannen. En [grinnikt] ik

65

00:07:09,110 --> 00:07:16,865

kan me nog herinneren, een gegeven moment, ze had een huis met een tuin en daar waren wij in aan

66

00:07:16,865 --> 00:07:24,943

het spelen of wat dan ook, of ik was buiten en opeens, er zat zo'n hek achterin de tuin, en die deur

67

00:07:24,943 --> 00:07:33,021

gaat open en daar komt in mijn ogen een hele enge man binnen. Of het een Duitser is geweest, ik weet

68

00:07:33,021 --> 00:07:41,019

het niet, maar ik weet wel dat ik gillend het huis in ben gerend. Dat zegt Ronnie ook, zij werd wel

69

00:07:41,019 --> 00:07:49,016

eens boven op de kast gezet [lacht], ook zoiets idioots, want dan moest tante Frans, die moest iets

70

00:07:49,016 --> 00:07:56,933

met de mannen doen. En nou ja, in ieder geval, die rechtspraak is afgewezen, daar was namelijk ook

71

00:07:56,933 --> 00:08:04,849

een brief van mijn ouders, een verzoek dat ik als zij niet meer terug zouden komen, Joods opgevoed

72

00:08:04,849 --> 00:08:09,131

zou worden. En tante Frans was natuurlijk niet Joods.

73

00:08:11,370 --> 00:08:17,664

Toen zijn wij samen in het kindertehuis terechtgekomen, in vijf, nou, ik denk, een paar

74

00:08:17,664 --> 00:08:23,887

maanden na de oorlog, zijn wij nog bij tante Frans geweest en toen in het kindertehuis

75

00:08:23,887 --> 00:08:29,675

in Amsterdam terechtgekomen. En daar heb ik eigenlijk een hele fijne tijd gehad.

76

00:08:29,820 --> 00:08:33,700

Ja. Kon niet slechter.

77

00:08:34,040 --> 00:08:41,484

Nee. Nee, maar daar woonde een jong gezin boven, die de leiding had. En die hadden twee kleine

78

00:08:41,484 --> 00:08:48,770

kindertjes. En ik mocht altijd boven bij hun zijn. Ik hoefde dan niet bij al die kinderen te

79

00:08:48,770 --> 00:08:56,294

zijn, mocht ik boven bij hun zijn en dat vond ik heerlijk. Tot er op een gegeven moment, zich

80

00:08:56,294 --> 00:09:03,659

daar mensen aanmeldden die een kindje wouden adopteren. Dus ik ben bij verschillende families

81

00:09:03,659 --> 00:09:11,499

geweest, bij een boerenfamilie, bij een zus familie, zo familie die allemaal graag een kind wilden,

82

00:09:11,499 --> 00:09:19,261

maar die waren allemaal niet Joods. Dus [zucht] dat, ja, dat was toch iets wat mijn ouders gewenst

83

00:09:19,261 --> 00:09:26,784

hadden. Ik had een tante die uit de oorlog terug is gekomen, tante Femma. Die was in het Verzet

84

00:09:26,784 --> 00:09:31,615

geweest, bij de Stadsschouwburg, heeft ze ook kinderen helpen

85

00:09:32,170 --> 00:09:41,196

ontsnappen en haar eigen twee kinderen zijn in Limburg terechtgekomen. En haar man is in het kamp terechtgekomen.

86

00:09:41,196 --> 00:09:49,025

Ze zijn dus wel alle vier uit de oorlog teruggekomen. En zij haalde mij af en toe een weekendje op

87

00:09:49,025 --> 00:09:56,853

uit het kindertehuis om bij haar te zijn. Nooit slapen. Overdag. En zij heeft toen een rechtspraak

88

00:09:56,853 --> 00:10:04,921

aangespannen om mij bij haar gezin te krijgen, want ik was het enige kind van de familie wat nog over

89

00:10:04,921 --> 00:10:12,989

was. Er was helemaal verder niemand meer. Zij was een zuster van mijn moeder. En dat heeft de rechter

90

00:10:12,989 --> 00:10:21,217

afgewezen. Want de rechter vond dat Ronnie en ik, we waren de hele oorlog samen geweest, en wij dachten

91

00:10:21,217 --> 00:10:29,126

eigenlijk dat we zusjes waren, dat wij bij elkaar moesten blijven. Want dat, ja, dat was onze enige

92

00:10:29,126 --> 00:10:37,114

houvast. En tante Femma had dus zelf zoveel meegemaakt in de oorlog. Ze kreeg haar man terug die nog

93

00:10:37,114 --> 00:10:45,262

iets van veertig pond was, dat zij genoeg zorgen had, ook met haar eigen dochters die natuurlijk jaren

94

00:10:45,262 --> 00:10:53,170

weg waren geweest. Dus dat is afgewezen en zij is toen meteen daarna naar Amerika geëmigreerd. Zij

95

00:10:53,170 --> 00:11:01,877

kon het hier niet aan doordat er helemaal niemand meer was. Behalve ik dan. En ik ben dus in het kindertehuis

96

00:11:01,877 --> 00:11:09,786

gebleven, samen met Ronnie. Tot een gegeven moment een familie uit Leeuwarden kwam die dan wel twee

97

00:11:09,786 --> 00:11:17,854

meisjes wouden adopteren, of niet adopteren, in huis nemen. En de rechter had dus gezegd, wij moesten

98

00:11:17,854 --> 00:11:19,771

met z'n tweeën blijven.

99

00:11:21,800 --> 00:11:28,270

Dat was de uitspraak van de rechter. Dus wij zijn in oktober 1948 naar Leeuwarden gegaan.

100

00:11:28,270 --> 00:11:29,810

Naar een Joods gezin?

101

00:11:29,810 --> 00:11:39,478

Naar een Joods gezin, ja, de familie Cohen. En ik vond het daar vreselijk! Echt vreselijk!

102

00:11:39,478 --> 00:11:49,147

Zij was een hele strenge, harde vrouw, had natuurlijk ook de oorlog meegemaakt. Zij hadden

103

00:11:49,147 --> 00:11:59,138

vijf zoons en een dochter. Uit dankbaarheid dat dat hele gezin de oorlog had overleefd vonden

104

00:11:59,138 --> 00:12:07,517

ze het hun plicht om twee kinderen, die wees waren geworden, in huis te nemen.

105

00:12:07,840 --> 00:12:08,580

Waar waren ze ondergedoken geweest?

106

00:12:08,580 --> 00:12:15,679

Ze waren in Friesland ondergedoken geweest allemaal en hun dochter was in Rotterdam ondergedoken

107

00:12:15,679 --> 00:12:22,039

geweest. En die dochter is dus van mijn leeftijd, die wordt in januari zeventig en die

108

00:12:22,039 --> 00:12:28,621

kwam uit Rotterdam terug met een vreemde stotter. Dat doet ze nog, ze kan het nu goed

109

00:12:28,621 --> 00:12:35,129

beheersen maar dat heeft ze daarvan overgehouden, door alle bombardementen en dergelijke

110

00:12:35,129 --> 00:12:41,637

daar. In ieder geval, wij zijn daar dus gekomen, in oktober '48. En ik ben toen voor het

111

00:12:41,637 --> 00:12:46,370

eerst naar school gegaan, want ik was nooit naar school geweest.

112

00:12:46,740 --> 00:12:49,500

Dus ik ben met acht jaar pas

113

00:12:49,500 --> 00:12:55,503

naar de lagere school gegaan. Ik heb een tijdje in Amsterdam op een kleuterschool gezeten,

114

00:12:55,503 --> 00:13:01,306

maar dat is ook heel vaag, dat kan ik me ook niet goed meer herinneren. Ik denk dat dat

115

00:13:01,306 --> 00:13:07,110

vanuit het kindertehuis is gebeurd. Denk ik. In ieder geval, we zijn daar gekomen, daar

116

00:13:07,110 --> 00:13:12,980

ging ik naar de lagere school en dat was, nou ja, in Friesland, ik was het enige donkere

117

00:13:12,980 --> 00:13:17,783

kind in de klas, althans donkere ogen, donker haar, het is daar allemaal

118

00:13:18,050 --> 00:13:29,910

blond, dus als je foto's ziet, zie je allemaal blonde kindjes en dan ☹️n donkere ertussen.

119

00:13:29,910 --> 00:13:30,780

Want Ronnie was ook licht?

120

00:13:30,780 --> 00:13:31,950

Nee, Ronnie is ook donker, maar Ronnie is twee jaar jonger.

121

00:13:31,950 --> 00:13:32,590

Ok☹️

122

00:13:32,590 --> 00:13:39,464

Drie jaar jonger. Twee, twee☹️nhalf jaar jonger is Ronnie. Die is van maart,

123

00:13:39,464 --> 00:13:46,520

ja, twee en half jaar jonger. En nou, toen kwam vanuit Amsterdam, van le Ezrath

124

00:13:46,520 --> 00:13:52,219

Ha-Jeled iedere paar maanden iemand kijken hoe het met ons was.

126

00:13:53,720 --> 00:14:01,630

En ik heb later de schriften gezien, de boeken van het JMW, van het RIOD was dat h?

127

00:14:02,530 --> 00:14:08,926

Daar staat dus letterlijk iedere twee maanden in: Mary vindt het vreselijk,

128

00:14:08,926 --> 00:14:15,151

Mary wordt als voetveeg gebruikt. En nou ja, zo een heel verhaal, maar er

129

00:14:15,151 --> 00:14:20,609

is nooit iets aan gedaan. Ze hebben me daar gewoon laten zitten.

130

00:14:20,609 --> 00:14:20,780

Ze hadden genoeg zorgen.

131

00:14:20,780 --> 00:14:27,988

Ze hadden genoeg zorgen, ja. En toen zat ik twee maanden op school en het eerste wat ik altijd zei als

132

00:14:27,988 --> 00:14:35,056

ik thuiskwam: waar is Ronnie? Want Ronnie was, ja, mijn houvast en ik voor haar. En toen zei mevrouw

133

00:14:35,056 --> 00:14:42,265

Cohen, ik zeg mevrouw, ik kon geen moeder tegen haar zeggen, was ze altijd ruzend om, maar ik kon het

134

00:14:42,265 --> 00:14:49,544

gewoon niet, en ik ontweek dat. Ik ontweek dat en dan zei ik: waar is Ronnie? Oh, zei ze, Ronnie hebben

135

00:14:49,544 --> 00:14:56,894

we teruggestuurd. Dus ik [fluistert] zei, hebben we teruggestuurd? Nou, ik dacht dat die vloer openging.

136

00:14:56,894 --> 00:15:04,174

Ik zeg: hoezo teruggestuurd? Ja, ze kan niet goed met Bertie opschieten. Dat was hun eigen dochter. Dus

137

00:15:04,174 --> 00:15:11,524

ze zijn gewoon tegen de rechtspraak ingegaan en hebben daar een heel verhaal aan opgehangen dat het niet

138

00:15:11,524 --> 00:15:18,591

ging of wat dan ook en Ronnie is teruggegaan naar het kindertehuis. En ik moest daar blijven. Meneer

139

00:15:18,591 --> 00:15:25,800

Cohen was dan wel lief voor mij hoor, maar zij was, nou, echt vreselijk! Bertie was het lievelingetje,

140

00:15:25,800 --> 00:15:33,221

die hoefde niks, ik moest kolen scheppen, ik moest was naar boven sjouwen, ik was acht jaar en daar stond

141

00:15:33,221 --> 00:15:40,359

zo'n hele grote mangel, dan moest ik de was mangelen en weer naar beneden sjouwen en schoenen poetsen

142

00:15:40,359 --> 00:15:47,497

en, nou ja, ik was de goedkope hulp. Daar heb ik ook mijn neklachten aan overgehouden die ik al mijn

143

00:15:47,497 --> 00:15:51,101

leven lang heb door het vele gesjouw en gedoe daar.

144

00:15:51,950 --> 00:15:53,420

Dat was te zwaar voor een klein kind.

145

00:15:53,420 --> 00:16:01,030

Ja. En in plaats dat je denkt zo'n kind heeft zoveel meegemaakt, ik moet haar dubbele liefde geven, heeft

146

00:16:01,030 --> 00:16:08,279

zij ook haar, ja, dat zeiden ze ook, dat staat ook in die berichten: mevrouw Cohen uit haar agressie

147

00:16:08,279 --> 00:16:15,817

op Mary. En als we dan op visite ergens gingen, dan was het: oh, kijk eens, onze pleegdochter, dat mooie

148

00:16:15,817 --> 00:16:23,283

meisje, want zo lief en zo. En dan, nou dan kon ik haar wel killen natuurlijk. Maar ja, ik ben ook heel

149

00:16:23,283 --> 00:16:30,604

jong uit huis gegaan daar. Zij zijn, op een gegeven moment hebben zij gezegd, we gaan naar Amsterdam.

150

00:16:30,604 --> 00:16:38,360

Want ze waren als de dood dat ik aan een niet-Joodse man zou blijven hangen. Want dat vonden ze de grootste

151

00:16:38,360 --> 00:16:45,826

schande die er zou zijn. En ik werd dus, dat had je vroeger, je had schoolavonden, bals en al die soort

152

00:16:45,826 --> 00:16:50,392

dingen, nou dan werd ik altijd uitgenodigd en hun dochter niet.

153

00:16:50,392 --> 00:16:50,900

Nee

154

00:16:50,900 --> 00:16:51,040

Dus dat was

155

00:16:51,040 --> 00:16:52,740

dat was dat donkere meisje

156

00:16:52,740 --> 00:16:59,086

ja, dus dat was [lacht] zeer pijnlijk. En op een gegeven moment zeiden ze: we gaan naar Amsterdam

157

00:16:59,086 --> 00:17:05,367

verhuizen. Want hier w[er]s ook in Friesland natuurlijk heel weinig Jodendom. Dat was er ook bijna

158

00:17:05,367 --> 00:17:11,844

niet. Wij moesten iedere sjabbat naar sjoel, en we moesten alles, Joodse les en alles. Ik heb alles

159

00:17:11,844 --> 00:17:17,994

meegekregen, dat wel. Ze waren koosjer, koosjere huishouding, zij hielden de sjabbes en wat ik

160

00:17:17,994 --> 00:17:24,472

het ergste vond van de sjabbes was: 's morgens moest je je mooie jurk aan, want wij kregen allemaal

161

00:17:24,472 --> 00:17:30,883

kleding van De Bonneterie; kwamen altijd dozen kleding op zicht en dan mochten wij niet uitzoeken,

162

00:17:30,883 --> 00:17:37,492

zij zocht uit, maar dan moesten we passen. Dus we liepen er op sjabbes heel chique bij en dan moesten

163

00:17:37,492 --> 00:17:43,707

we naar sjoel. En dan kwamen we uit sjoel, dan moest de jurk uit, want dan moesten we eten. Dan

164

00:17:43,707 --> 00:17:50,119

moesten we na het eten de jurk weer aan, want dan gingen we op sjabbesvisite. Dan kwamen we thuis,

165

00:17:50,119 --> 00:17:56,989

dan moest die jurk weer uit, want dan gingen we 's avonds eten en zo ging het iedere sjabbes. Vr^oselijk!

166

00:17:56,989 --> 00:18:03,270

En ik kon bij deze mensen niet eten. Ik kreeg geen eten door mijn keel. En dan zette ze me in de

167

00:18:03,270 --> 00:18:09,812

keuken met mijn bord en dan, altijd, zegt ze, waarom kan je niet eten? Ik zeg: ja, er zit een kikker

168

00:18:09,812 --> 00:18:11,644

in mijn keel, ja, zo'n prop,

169

00:18:12,740 --> 00:18:18,171

een prop in je keel. En dan moest ik zo blijven zitten tot alles op was. En ik

170

00:18:18,171 --> 00:18:23,463

heb het overal verstopt, onder het tapijt en in de ijskast en in de, weet ik

171

00:18:23,463 --> 00:18:28,755

veel waar, overal; toen ze gingen verhuizen hebben ze schijnbaar overal eten

172

00:18:28,755 --> 00:18:33,491

gevonden [grinnikt] dat weet ik ook niet, maar ik, ik kon niet eten.

173

00:18:33,700 --> 00:18:33,930

lets zal je toch wel gegeten hebben?

174

00:18:33,930 --> 00:18:37,050

ja, natuurlijk, maar ik was heel mager hoor. Ja?

176

00:18:37,050 --> 00:18:44,140

Ik was heel dun, ja. Kan je ook een foto laten zien. Maar natuurlijk at ik wel wat.

177

00:18:44,140 --> 00:18:44,510

Ja.

178

00:18:44,510 --> 00:18:52,007

Maar vooral op sjabbes kon ik niet eten, met al die toestand, jurk uit, jurk aan en die verplichtingen.

179

00:18:52,007 --> 00:18:58,995

Iedere sjabbes op visite en ja, ik vond het vreselijk. En als ik bijvoorbeeld, ik was ook altijd

180

00:18:58,995 --> 00:19:05,546

door de week buiten, buiten spelen, na schooltijd; dacht, als ik maar uit dat huis was. En

181

00:19:05,546 --> 00:19:12,097

dan zei ze altijd: om zes uur thuis, binnen zijn. En als ik dan om vijf over zes kwam, dan

182

00:19:12,097 --> 00:19:16,828

zei ze: ja, je vindt de hond in de pot. Het is op. Kreeg ik niks.

183

00:19:17,990 --> 00:19:18,560

Helemaal niks?

184

00:19:18,560 --> 00:19:24,886

Nee hoor, helemaal niks. Nee. En ze deed ook bijvoorbeeld, als je dan, vroeger was dat helemaal,

185

00:19:24,886 --> 00:19:29,894

als je jarig was nam je een blikje mee naar school, trommeltje met snoepjes.

186

00:19:32,290 --> 00:19:38,046

En ik vroeg daar niet om, ik durfde dat helemaal niet te vragen. Nou dan deed ze het ook niet. En

187

00:19:38,046 --> 00:19:43,922

als dan bijvoorbeeld de tandpasta op was, nou, moest ik erom vragen. En dat deed ik niet. Nou, zegt

188

00:19:43,922 --> 00:19:49,738

ze, dan poets je je tanden maar met Vim. Of met zeep of wat dan ook. Ik moest om de dingen vragen.

189

00:19:49,738 --> 00:19:55,436

Ik kon het niet, ik kon die vrouw geen dingen vragen! En zij ging dus 's middags altijd naar bed

190

00:19:55,436 --> 00:20:01,134

toe, ging ze rusten en dan ging ik naar school en we moesten van die truttige hoge schoenen aan,

191

00:20:01,134 --> 00:20:06,950

want ik moest de schoenen van haar dochter dragen, die hele slechte voeten heeft. En dan was ik op

192

00:20:06,950 --> 00:20:12,825

het hoekje van de straat en dan had ik een paar van die flatjes meegenomen, weet je wel, die platte

193

00:20:12,825 --> 00:20:18,701

dingen. En dan deed ik dat uit, daar op de hoek, en dan sokjes aan met die schoentjes en als ik dan

194

00:20:18,701 --> 00:20:24,399

's middags weer op de hoek was, dan weer gauw die dikke kousen aan met die hoge schoenen. Dus ik

195

00:20:24,399 --> 00:20:30,215

heb daar ook een schoenentic van overgehouden [lacht], waar ik ben wil ik schoenen kopen. Omdat ik

196

00:20:30,215 --> 00:20:33,776

altijd die afgetrapte schoenen van die dochter moest dragen.

197

00:20:34,810 --> 00:20:37,630

Ook de andere kleren? Had je de afdankertjes, of?

198

00:20:37,630 --> 00:20:38,480

Nee

199

00:20:38,480 --> 00:20:38,860

Alleen schoenen?

200

00:20:38,860 --> 00:20:40,530

Nee, alleen schoenen.

201

00:20:41,500 --> 00:20:47,013

Nee, want dan zouden de andere mensen er wat van zeggen natuurlijk,

202

00:20:47,013 --> 00:20:51,127

als ik niet zo'n kleding aan had als haar dochter.

203

00:20:51,210 --> 00:20:53,870

Maar Bonneterie was duur, dus het was wel een rijk gezin?

204

00:20:53,870 --> 00:20:59,214

Het was een rijk gezin, ja. Nou, hij deed in lompen en metalen. En hij heeft dat na

205

00:20:59,214 --> 00:21:04,622

de oorlog helemaal opgebouwd. Ze hadden het heel goed. Ze hadden ook in die tijd, in

206

00:21:04,622 --> 00:21:10,159

'48, ik werd van het station daar met een auto opgehaald. En ze hadden tv en ze hadden

207

00:21:10,159 --> 00:21:14,666

een ijskast en een wasmachine, dat was dus heel bijzonder in die tijd.

208

00:21:16,810 --> 00:21:22,940

Dus je hebt twee tehuizen gehad waar de mevrouw je

209

00:21:23,560 --> 00:21:24,710

slecht behandelde?

210

00:21:26,280 --> 00:21:34,479

Ja. Ja. En ik begrijp nog niet waarom. Want ja, je denkt juist, zo'n kind heeft extra liefde nodig,

211

00:21:34,479 --> 00:21:42,595

in mijn opinie. Want ik heb ooit gezegd: nou, als ik later getrouwd ben neem ik een kindje aan. En

212

00:21:42,595 --> 00:21:50,546

daar heb ik het toen met mijn man over gehad en die zei: als je maar weet, als wij zelf kinderen

213

00:21:50,546 --> 00:21:58,662

hebben en je hebt een aangenomen kind, dan zal ik altijd mijn eigen kinderen voortrekken. Toen zei

214

00:21:58,662 --> 00:22:06,695

ik: dan doe ik het niet. Want dat heb ik zelf meegemaakt en dat gebeurt niet. Dus ik heb het niet

215

00:22:06,695 --> 00:22:13,155

gedaan. Want ik weet dat hij dat zou doen. Hij zou heus er heel lief voor zijn

216

00:22:13,155 --> 00:22:13,570

Dat is heel eerlijk.

217

00:22:13,570 --> 00:22:13,680

Da's heel eerlijk.

218

00:22:13,680 --> 00:22:13,880

Dat wel.

219

00:22:13,880 --> 00:22:15,910

Ja, dus ik ben daar niet aan begonnen. Nee.

220

00:22:20,920 --> 00:22:28,550

En toen zijn wij naar eh, ik was zestien of zeventien, nee, ik was zeventien toen wij naar Amsterdam

221

00:22:28,550 --> 00:22:36,028

gingen. En toen ben ik getest waar ik geschikt voor was. Ik wou graag kleuterleidster worden. Iets

222

00:22:36,028 --> 00:22:43,430

met kinderen doen. En toen kwam uit de test, althans, dat heeft mevrouw Cohen gezegd, dat ik niet

223

00:22:43,430 --> 00:22:50,755

kon tekenen. En dan was je niet geschikt. En toen zei ze: nou, dan blijft er alleen nog over dat

224

00:22:50,755 --> 00:22:58,386

je in de verpleging kan. Ik zeg: nou, dan ga ik in de verpleging. Ik dacht, als ik maar uit dat huis

225

00:22:58,386 --> 00:23:05,711

weg ben. Want je moest, ik weet niet of het nu nog zo is, maar toen moest je de eerste twee jaar

226

00:23:05,711 --> 00:23:13,265

intern wonen in het ziekenhuis, als je in de verpleging ging. Dus ik dacht: nou, dat komt goed uit.

227

00:23:13,265 --> 00:23:20,591

Dus ik was nog maar zeventien, ben ik al in de verpleging gegaan, wat eigenlijk niet mocht, want

228

00:23:20,591 --> 00:23:27,916

je moest achttien zijn. Maar ik heb toen gevraagd van alsjeblieft, en mag het en zus en zo. Nou,

229

00:23:27,916 --> 00:23:35,318

ok, zijn we toch in de oude CIZ, in de Obrechtstraat, en daar heb ik ook gewoond. Daarboven was

230

00:23:35,318 --> 00:23:42,948

het zusterhuis; heb ik gewoond. En dat vond ik h[et] zwaar werk, toen in die tijd, dat was in, even

231

00:23:42,948 --> 00:23:50,426

kijken, vijf-, zesenvijftig, moest je alles nog met de hand doen, dus dat was heel zwaar en ik was

232

00:23:50,426 --> 00:23:57,980

tachtig pond, dus ik was eigenlijk niks. En ik kon ook daar niet eten. Ik kon niet eten. Als ik bij

233

00:23:57,980 --> 00:24:05,306

patiënten vandaan kwam die ik net verzorgd had, dan kon je beneden in de zaal eten; nou, ik kon

234

00:24:05,306 --> 00:24:12,707

niet eten. Ik kon dat niet goed van me afzetten. Dat was een probleem. Het enige wat ik had onder

235

00:24:12,707 --> 00:24:16,065

mijn schort, je had toen nog zo'n schort aan

237

00:24:17,210 --> 00:24:24,052

echt een schort met een uniform eronder, en onder het schort had ik een zak en daar had ik dropjes

238

00:24:24,052 --> 00:24:30,825

in. Dus ik vrat de hele dag drop, dropjes. Was het enige [grinnikt] wat ik at. En dan had ik dus,

239

00:24:30,825 --> 00:24:37,668

als ik mijn vrije dag had, want het was echt heel zwaar werken, dan belde 's morgens om, nou, acht

240

00:24:37,668 --> 00:24:44,511

uur, mevrouw Cohen op van: je moet naar huis komen. Ik moet naar huis komen? Ik heb een vrije dag.

241

00:24:44,511 --> 00:24:51,563

Ja, je kan hier dingen doen. Nou, en dan moest ik naar huis komen, dus op het laatst heb ik niet meer

242

00:24:51,563 --> 00:24:58,616

gezegd wanneer ik m'n vrije dag had. Want dan wou ik toch wel een beetje uitslapen en wat dingen doen

243

00:24:58,616 --> 00:25:05,528

die leuk waren. En bij haar moest ik dan weet ik wat, zilver poetsen of, nou, de meest gekke dingen

244

00:25:05,528 --> 00:25:12,371

doen. Dus ik heb daar afstand van genomen. Nou, daar waren ze heel kwaad om. Op een gegeven moment

245

00:25:12,371 --> 00:25:19,284

heb ik mijn man leren kennen, in het ziekenhuis. Ik was achttien toen, en ik kom op een ochtend, ik

246

00:25:19,284 --> 00:25:26,057

had nachtdienst gehad, je had toen veertien dagen achter elkaar nachtdienst, en ik kom mijn kamer

247

00:25:26,057 --> 00:25:32,830

binnen. Toen zegt een of andere meneer: nou, dat is ze nou! Dus ik denk: nou, wat is dit? Ik zeg:

248

00:25:32,830 --> 00:25:39,812

wat is dit? Ja, nou ja, we vinden je leuk en zus en zo. Nou, die man was toen al 45 en die heeft dus

249

00:25:39,812 --> 00:25:46,865

achter mij aan gelopen en ik iedere keer de achteruitgang uit, want ik vond die man zo oud. Maar mijn

250

00:25:46,865 --> 00:25:53,847

man lag daarnaast. En die heeft dus maanden geprobeerd, oh nee, eerst zei die 's morgen, hij was aan

251

00:25:53,847 --> 00:26:00,620

zijn amandelen geholpen, Guus, en toen zei die van eh: zuster, kan ik een gebakken eitje krijgen?

252

00:26:00,620 --> 00:26:07,742

En toen zei ik: meneer, luister, het is hier een ziekenhuis, geen hotel. U kunt een gekookt ei krijgen

253

00:26:07,742 --> 00:26:14,725

of u krijgt niks. Toen heeft-ie directrice geroepen, heeft-ie z'n beklag ingediend, maar je kon geen

254

00:26:14,725 --> 00:26:21,917

gebakken ei in een ziekenhuis krijgen, kon helemaal niet, en toen dacht-ie nou, die zal ik wel krijgen.

255

00:26:21,917 --> 00:26:23,523

Nou, zo is het gekomen.

256

00:26:24,780 --> 00:26:25,300

Dat was je man?

257

00:26:25,300 --> 00:26:25,480

Ja. [lacht]

258

00:26:25,480 --> 00:26:29,970

[lacht] Maar die was gewoon jong?

259

00:26:30,310 --> 00:26:31,290

Die was ook

260

00:26:31,290 --> 00:26:32,540

negentien.

261

00:26:32,570 --> 00:26:34,290

Ja, precies, je man is ongeveer even oud

262

00:26:34,670 --> 00:26:35,180

als jij, toch?

263

00:26:35,180 --> 00:26:36,330

Ja, ouder, ja.

264

00:26:36,330 --> 00:26:36,680

letsje ouder.

265

00:26:36,680 --> 00:26:38,140

Ja. ja.

266

00:26:40,910 --> 00:26:44,280

Want jij draagt zijn naam. Van je man.

267

00:26:44,280 --> 00:26:44,630

Ja.

268

00:26:44,630 --> 00:26:46,540

Wat is je oorspronkelijke naam?

269

00:26:46,540 --> 00:26:47,620

Leijden van Amstel.

270

00:26:47,620 --> 00:26:53,750

En in de oorlog, kreeg je toen een andere naam?

271

00:26:53,750 --> 00:27:01,904

Nee, toen ik in Leeuwarden kwam, toen wou mevrouw Cohen dat ik op mijn schriften schreef 'Mary Cohen'.

272

00:27:01,904 --> 00:27:09,579

En dat heb ik niet gedaan. Zo klein ik was, ik heb altijd gezegd, ik ben Mary Leijden van Amstel

273

00:27:09,579 --> 00:27:17,254

en ik ben Joods. Dat was voor mij schijnbaar een houvast en daar was ze vreselijk kwaad om, want

274

00:27:17,254 --> 00:27:24,210

ik was toch bij de familie Cohen en zo. Maar ze hebben mij nooit officieel geadopteerd,

275

00:27:25,420 --> 00:27:34,812

dus ik heette geen Cohen. Dat vond ik, nee, dat wou ik niet. En zij hadden dus vijf zoons en

276

00:27:34,812 --> 00:27:44,714

daar waren toen nog, ik denk twee van in huis, [redacted] was er getrouwd, [redacted] zat er in Indonesi[redacted],

277

00:27:44,714 --> 00:27:54,106

want daar was toen oorlog, en [redacted] was naar Israël ge[redacted]migreerd. En daar zijn nu, drie van

278

00:27:54,106 --> 00:28:03,600

die jongens zijn er van overleden. En de twee die nog leven zijn tegen de tachtig. E[redacted]n wordt

279

00:28:03,600 --> 00:28:11,461

tachtig en de ander is 78. Daar heb ik, met [redacted]n zeker, nog wel contact mee.

280

00:28:13,060 --> 00:28:14,590

Want de kinderen waren wel lief?

281

00:28:16,230 --> 00:28:23,720

Nou, in zoverre, ze probeerden het wel, maar de moeder was daar de echte baas. Zij was, behalve

282

00:28:23,720 --> 00:28:31,211

voor haar dochter en voor [redacted]n zoon, voor haar eigen kinderen, vond ik, ook nooit lief. Ze was

283

00:28:31,211 --> 00:28:38,781

gewoon een harde vrouw en of ze dat geworden is door de oorlog of wat dan ook, ik weet het niet,

284

00:28:38,781 --> 00:28:46,271

maar ze was een heel, heel hard mens. En kon ook nooit iets liefs zeggen. Ja, daardoor denk ik,

285

00:28:46,271 --> 00:28:54,314

heb ik ook zo lang zij leefde, ieder jaar op acht oktober òf een taartje of een bos bloemen gebracht.

286

00:28:54,314 --> 00:29:01,884

Want dat was de datum dat ik bij hun ben gekomen en ik heb toch altijd gedacht: stel je voor dat

287

00:29:01,884 --> 00:29:09,375

ik niet bij hun was gekomen, had ik niet de opleiding gehad en het leven gehad misschien wat ik

288

00:29:09,375 --> 00:29:17,023

nu heb. En daar mag ik toch wel een bepaalde dankbaarheid voor tonen. Dat heb ik ook gedaan, maar

289

00:29:17,023 --> 00:29:21,439

ieder jaar met kloppend hart stond ik daar voor de deur.

290

00:29:22,070 --> 00:29:22,940

Je was bang?

291

00:29:22,940 --> 00:29:30,625

Ja. Ik was voor haar heel bang, ja. En ik weet, op een gegeven moment hebben mijn man en ik

292

00:29:30,625 --> 00:29:38,310

ons verloofd, dat was nog in die tijd, toen verloofde je je, en dat hoorde meneer Cohen bij

293

00:29:38,310 --> 00:29:46,079

zijn kapper. Nou! Toen heb ik dus een telefoon van ze gehad, en kwaad! Ik was een hoer en ik

294

00:29:46,079 --> 00:29:53,933

was zus en ik was zo en zij zouden wel een man zoeken en nou, ik weet niet wat allemaal. Maar

295

00:29:53,933 --> 00:30:00,352

ik heb het toch zelf doorgezet en ik ben ook niet bij hun uit huis getrouwd.

296

00:30:01,190 --> 00:30:01,590

Maar?

297

00:30:01,770 --> 00:30:05,460

Ik weet niet of jij de familie Elbaum kent?

298

00:30:05,460 --> 00:30:06,000

Nee.

299

00:30:06,000 --> 00:30:12,822

De familie Elbaum woonde op de Apollolaan en die hadden een mongoloïde meisje. En daar zochten

300

00:30:12,822 --> 00:30:19,644

ze een hulp voor. En ik ben na drie jaar met de verpleging gestopt, want ik kon dat lichamenlijk

301

00:30:19,644 --> 00:30:26,394

niet meer aan. En toen zei die dokter ook van: wat wil je nou, dat je direct zestig pond weegt

302

00:30:26,394 --> 00:30:33,000

of eh? je moet ermee stoppen. Dat vond ik heel erg, ik ben er dus mee gestopt en toen ben ik

303

00:30:33,000 --> 00:30:39,607

bij een familie in huis gekomen, familie Roosen, en die hadden twee kinderen waar ik overdag

304

00:30:39,607 --> 00:30:46,214

voor zorgde, naar school bracht en al die soort dingen. En ik, ja, ik wou ook wat verdienen.

305

00:30:46,214 --> 00:30:50,379

Daar verdiende ik niks, dat was dus echt voor de inwoning.

306

00:30:50,810 --> 00:30:52,060

Kost en inwoning, ja

307

00:30:52,060 --> 00:30:59,015

kost en inwoning, hele vrome familie, vrome Joodse familie. En toen ben ik overdag bij dat meisje gekomen

308

00:30:59,015 --> 00:31:05,573

met het Down Syndroom. En ik kon zo goed met die moeder opschieten, was een oudere dame. Ze was, ik

309

00:31:05,573 --> 00:31:12,330

denk 46 toen ze niet meer menstrueerde en toen dacht ze dus, nou, ik ben in de overgang. En toen bleek

310

00:31:12,330 --> 00:31:19,286

ze zes maanden zwanger te zijn. Toen konden ze dus niks meer doen en toen was het kind met Down Syndroom,

311

00:31:19,286 --> 00:31:25,778

maar zij kon dat niet aan. Ze kon het helemaal niet aan! Ze lag in bed de hele dag en het kind, ze

312

00:31:25,778 --> 00:31:32,402

kon niet voor dat kind zorgen. Dus dat heb ik een paar jaar gedaan. En op een gegeven moment zei ik:

313

00:31:32,402 --> 00:31:38,960

nou, we gaan trouwen en toen zei ze: dan mag je, dan kom je bij mij uit huis trouwen. En dat hebben

314

00:31:38,960 --> 00:31:45,651

we ook gedaan. Nou, en daar was die hele familie Cohen natuurlijk weer helemaal razend om! Op de dag

315

00:31:45,651 --> 00:31:49,560

voordat ik ging trouwen, moet je naar het rituele bad, h?

316

00:31:50,090 --> 00:31:50,740

Mikwe, ja

317

00:31:50,740 --> 00:31:58,371

Naar het mikwe. Dus ik ging naar het mikwe en ik zit in dat water, komt die mevrouw Brilleslijper,

318

00:31:58,371 --> 00:32:06,002

die daar woonde. Zegt ze, er is telefoon voor je. Nou, ik uit dat bad. Was het mevrouw Cohen. Toen

319

00:32:06,002 --> 00:32:13,478

zegt ze van: ik wil dat je nu, onmiddellijk bij ons komt! Ik zeg: ja, maar, ik zit in het mikwe.

320

00:32:13,478 --> 00:32:21,031

Ja, dan kleed je je maar aan, je moet n^o komen! Nou, ik als gehoorzaam kind, deed dat weer. Naar

321

00:32:21,031 --> 00:32:28,585

haar toe. Zegt ze, zaten ze daar met z'n tweeⁿ, ze woonden op de Stadionweg; niemand zou op die

322

00:32:28,585 --> 00:32:36,294

Choepa komen h^o, van de familie Cohen, had zij bepaald, niemand kwam. Ik geloof dat het drie dagen

323

00:32:36,294 --> 00:32:43,847

voor de Choepa was, zoiets dergelijks. Toen zegt ze: je moet n^o je excuus aanbieden. Ik zeg voor

324

00:32:43,847 --> 00:32:51,401

wat? Ik wist niets voor wat ik mijn excuus aan moest bieden. Ja, je moet n^o je excuus aanbieden.

325

00:32:51,401 --> 00:32:58,954

Ik zeg: nou dan bied ik bij deze mijn excuus aan. Zegt ze: nou, dan komen wij met 25 man. En toen

326

00:32:58,954 --> 00:33:06,508

zijn ze dus ook allemaal geweest. Wat idioot, gewoon idioot. Ze wouden ook geen toestemming geven

327

00:33:06,508 --> 00:33:11,881

voor het huwelijk, toen heb ik gezegd: nou, dan ga ik via de rechter.

328

00:33:12,660 --> 00:33:14,170

Dat heb je gedaan?

329

00:33:14,580 --> 00:33:17,090

Nee, ze hebben op het laatste moment toestemming gegeven.

330

00:33:17,100 --> 00:33:25,800

[hoest] Zullen we teruggaan naar de eerste nare mevrouw? Het eerste nare huis. Want we rennen nu

331

00:33:25,800 --> 00:33:25,940

door de

332

00:33:26,070 --> 00:33:26,780

geschiedenis.

333

00:33:26,780 --> 00:33:27,820

Ja.

334

00:33:27,820 --> 00:33:36,240

Wat helemaal niet erg is [lacht]. In dat huis heb je Ronnie leren kennen?

336

00:33:36,240 --> 00:33:42,590

Vertel eens je vroegste herinnering aan Ronnie? Want je bent toch wel heel dol op haar geweest.

337

00:33:42,590 --> 00:33:49,734

Jaha. In zoverre ben ik dol op haar geweest dat ik een soort bescherming

338

00:33:49,734 --> 00:33:56,680

voor haar wou zijn, hè? Want ik was tenslotte twee en half jaar ouder.

339

00:33:56,780 --> 00:33:57,040

Ja.

340

00:33:57,040 --> 00:34:02,210

Maar van dat Ronnie kwam, dat ze zo klein was, kan ik mij niks herinneren.

341

00:34:02,210 --> 00:34:04,080

Wanneer beginnen de herinneringen?

342

00:34:04,080 --> 00:34:12,659

Nou, het is beslagen, het is niet dat ik zeg van die periode, zus periode, weet ik niet.

343

00:34:12,659 --> 00:34:21,239

Ik weet alleen dat zij erg lief voor Ronnie was en voor die andere twee kinderen. Als je

344

00:34:21,239 --> 00:34:29,818

foto's ziet van ons in de onderduik, dan zie ik er eigenlijk best heel goed uit. Dus ja,

345

00:34:29,818 --> 00:34:38,593

ik weet het niet. Wat ik je zo pas al zei, die vlagen van dat er iemand binnenkwam, ik heb

346

00:34:38,593 --> 00:34:47,465

er niet echt herinneringen aan, noch aan Ronnie, noch aan Rick, noch aan dat andere meisje,

347

00:34:47,465 --> 00:34:54,192

kan even niet op haar naam komen, ik heb daar geen herinneringen aan.

348

00:34:54,680 --> 00:35:01,490

Maar wel aan wat er met je gebeurde in dat huis?

349

00:35:01,490 --> 00:35:04,070

Ja. Ik heb alleen maar nare herinneringen daaraan.

350

00:35:06,650 --> 00:35:13,119

Ja. En ik ben toen bij een psychiater onder behandeling geweest en die heeft gezegd:

351

00:35:13,119 --> 00:35:19,973

dat is weggestopt in je hoofd. Ik kan het via een behandeling eruit halen, maar het heeft

352

00:35:19,973 --> 00:35:25,825

een reden dat het weggestopt is, dus wij moeten het niet tevoorschijn halen.

353

00:35:25,980 --> 00:35:26,370

Het is t^u naar.

354

00:35:26,370 --> 00:35:36,940

Ja. Ja. Maar hij zegt, dat is een bescherming van jezelf, dat je daar geen herinnering aan hebt.

355

00:35:41,820 --> 00:35:45,730

Weet je of je wist dat je echte ouders had?

356

00:35:45,730 --> 00:35:50,670

Nee, toen natuurlijk niet, toen ik twee en half,

357

00:35:50,670 --> 00:35:52,210

twee was

358

00:35:52,340 --> 00:35:58,410

niet. Ik heb later, zolang ik me kan herinneren, wel altijd geweten dat ik wees was.

359

00:35:59,810 --> 00:36:05,310

Dat heb ik wel altijd geweten, ja. Maar ik heb geen herinnering aan mijn ouders.

360

00:36:05,310 --> 00:36:06,720

Nee, natuurlijk niet

361

00:36:07,960 --> 00:36:13,514

Helemaal niks. Ik heb ook van mijn moeder een foto, heb ik ooit van mijn tante

362

00:36:13,514 --> 00:36:18,498

gekregen, na dertig jaar, en ik heb van mijn vader helemaal geen foto.

363

00:36:18,570 --> 00:36:27,011

Ik ben toen naar mijn tante geweest in Amerika om te vragen hoe mijn vader eruit zag en wat voor

364

00:36:27,011 --> 00:36:35,364

man hij was. En toen zei ze alleen maar van: nou, kijk maar naar je man, dan weet je het. Heeft

365

00:36:35,364 --> 00:36:43,893

nooit een letter willen vertellen. Ik zeg: maar mijn moeder was toch jouw zuster? En ze woonde in

366

00:36:43,893 --> 00:36:52,422

de Ben Viljoenstraat daar, Tugelaweg, met drie huizen naast elkaar, want er waren drie zussen. En

367

00:36:52,422 --> 00:36:59,808

de moeder. Die hadden op de hoek Tugelaweg, Ben Viljoenstraat een kruidenierswinkel.

368

00:37:00,640 --> 00:37:07,844

En ze woonden allemaal naast elkaar, ze hadden de tuinen open, dat heeft ze dan wel verteld,

369

00:37:07,844 --> 00:37:14,657

dat ze allemaal bij elkaar naar binnen konden lopen. Er was nog een zuster, mijn moeder

370

00:37:14,657 --> 00:37:21,705

was Esther, had je Femma en Bloeme. En er is van geen van die familie iemand teruggekomen,

371

00:37:21,705 --> 00:37:28,753

alleen Femma dan met haar gezin. En Femma, die heeft toen ze naar Amerika ging het contact

372

00:37:28,753 --> 00:37:35,722

met mij helemaal laten verwateren. En dat hoorde ik later, dat was op verzoek van mevrouw

373

00:37:35,722 --> 00:37:39,638

Cohen, ze mocht geen contact meer met mij opnemen.

374

00:37:40,030 --> 00:37:41,130

Waarom niet?

375

00:37:43,650 --> 00:37:50,571

Dat weet ik niet. Weet ik niet. Ze was bang misschien dat ik naar haar toe wou, ik weet het

376

00:37:50,571 --> 00:37:57,721

niet. Toen ik ging trouwen, toen heb ik haar adres opgezocht en heb ik haar een brief gestuurd

377

00:37:57,721 --> 00:38:05,326

en daar heeft ze ook amper op gereageerd. Toen ik een kind kreeg heeft ze het een jurkje opgestuurd.

378

00:38:05,326 --> 00:38:12,552

Op een gegeven moment heb ik dus die instorting gehad en toen heb ik haar een brief geschreven,

379

00:38:12,552 --> 00:38:19,474

ik geloof van wel zeven kantjes, van: waarom doe je dit, waarom vertel je me niks over mijn

380

00:38:19,474 --> 00:38:24,189

ouders? Of over mijn grootouders? Ik weet niks. Helemaal niks!

381

00:38:24,570 --> 00:38:35,617

En toen is ze met het eerstvolgende vliegtuig gekomen. En toen heeft ze niets verteld.

382

00:38:35,617 --> 00:38:44,481

Helemaal niets! Mijn kinderen haten haar ook. Ze heeft niets verteld.

383

00:38:45,050 --> 00:38:46,610

Misschien kan ze het niet?

384

00:38:46,610 --> 00:38:52,620

Nee, misschien kon ze het niet, ik weet het niet. Ze is nu al een

385

00:38:52,620 --> 00:38:58,537

jaar of acht dood. Maar ze heeft alles mee haar graf in genomen.

386

00:38:58,630 --> 00:39:03,390

Dus jij denkt dat je zelf had weggestopt, zij ook weggestopt kan hebben.

387

00:39:03,390 --> 00:39:09,952

Ja. Maar dan denk ik, er is kind over, als je dat kind nou alleen vertelt hoe

388

00:39:09,952 --> 00:39:16,910

haar ouders waren. Dat, h²? Ze heeft het niet gedaan, niet gekund en toen zij overleden

389

00:39:16,910 --> 00:39:23,551

was heeft mijn nichtje een albumpje opgestuurd wat ze gevonden had, van mijn moeder.

390

00:39:23,551 --> 00:39:30,114

Maar dat was van voordat mijn moeder trouwde, dus dat ze met vriendinnen wegging en

391

00:39:30,114 --> 00:39:35,253

dergelijke. Dat heb ik dus, maar van mijn vader heb ik niks. Nee.

392

00:39:35,570 --> 00:39:36,840

En van de familie waarschijnlijk ook niet.

393

00:39:36,840 --> 00:39:41,430

Helemaal niks. Nee. Nee.

394

00:39:43,650 --> 00:39:45,750

Vreselijk.

395

00:39:47,200 --> 00:39:55,252

Ja, dat is een heel gemis. En dat is een brokje in je lichaam wat er natuurlijk altijd zit, h?

396

00:39:55,252 --> 00:40:03,723

En dat blijft zo. Mijn kinderen hebben ook geen, ja, ze hebben van mijn man alleen zijn moeder gehad,

397

00:40:03,723 --> 00:40:11,943

maar van mijn kant natuurlijk nooit een tante, oom, grootouders, niks. En dat is ook, denk ik, een

398

00:40:11,943 --> 00:40:20,163

van de redenen geweest, ik deed op een gegeven moment mee, toen zat mijn zoon op de kleuterschool,

399

00:40:20,163 --> 00:40:28,299

in een toneelstuk. En daar speelde ik de grootmoeder in. En ik was 34, 35, en dat liep heel goed,

400

00:40:28,299 --> 00:40:36,435

kinderen vonden het allemaal geweldig. Opgevoerd en zus en zo en toen kom ik een week daarna mijn

401

00:40:36,435 --> 00:40:44,822

zoon uit school halen, op woensdagmiddag, en ik zie daar allemaal grootouders staan.
Woensdagmiddag,

402

00:40:44,822 --> 00:40:53,126

kinderen, we woonden in Abcoude. En toen, ja, toen knapte er iets bij mij van, waarom mijn kinderen

403

00:40:53,126 --> 00:41:01,765

niet? Waarom hebben die geen grootouders? En toen ben ik naar huis gegaan en toen heb ik een
trilaanval

404

00:41:01,765 --> 00:41:09,733

gekregen die niet meer te stoppen was. En mijn man had een beurs in het Hilton en dan heeft een

405

00:41:09,733 --> 00:41:17,785

van mijn dochters hem gebeld: je moet nu naar huis komen, er is wat met mama! Nou en toen is de

406

00:41:17,785 --> 00:41:25,837

dokter geweest en nou ja, zo is het begonnen. Het eerste halfjaar heb ik alleen maar gehuild. En

407

00:41:25,837 --> 00:41:28,773

ja, dat was een hele zware periode.

408

00:41:31,060 --> 00:41:31,870

Ik begrijp het, ja

409

00:41:31,870 --> 00:41:43,161

Ja. Heel zwaar en dat de aanleiding zo'n klein iets, h[?]; maar dat was natuurlijk

410

00:41:43,161 --> 00:41:52,780

de combinatie, ik speelde zelf een oma, ja. Dat was, heel, heel naar.

411

00:41:52,920 --> 00:41:53,530

En de emmer was vol.

412

00:41:53,530 --> 00:41:53,930

H[?]

413

00:41:53,930 --> 00:41:55,830

De emmer was vol.

414

00:41:55,830 --> 00:41:56,670

Ja.

415

00:41:57,330 --> 00:41:58,270

En het is niet niks zeg, wat je daar vertelt!

416

00:41:58,270 --> 00:42:05,210

Ja. Ik zeg het zo: mijn oorlog begon eigenlijk pas na de oorlog.

417

00:42:05,360 --> 00:42:06,050

Nou, ook wel een beetje

418

00:42:06,050 --> 00:42:07,560

Maar ook wel in de oorlog natuurlijk

419

00:42:07,560 --> 00:42:08,500

met die mevrouw natuurlijk.

420

00:42:08,500 --> 00:42:08,950

Ja. Ja.

421

00:42:10,950 --> 00:42:12,842

Heb je nog meer te vertellen over wat er is gebeurd in

422

00:42:12,842 --> 00:42:14,664

dat huis, want het is wel heel schokkend natuurlijk.

423

00:42:15,170 --> 00:42:21,450

Ook dat trapgat vind ik verschrikkelijk.

424

00:42:21,450 --> 00:42:21,740

Ja

425

00:42:21,740 --> 00:42:24,050

Waren er nog meer van dat soort, en

426

00:42:24,050 --> 00:42:25,650

dat eten

427

00:42:25,650 --> 00:42:32,338

Ja, dat eten, want dat was dus ook verschrikkelijk. Ik heb een keer, toen was ze schijnbaar met

428

00:42:32,338 --> 00:42:38,956

de grote schoonmaak bezig, en daar was een trap in dat huis, naar boven, en ze had een servies

429

00:42:38,956 --> 00:42:45,504

uit een kast gehaald en dat stond onder aan de trap. Waarschijnlijk om schoon te maken of wat

430

00:42:45,504 --> 00:42:51,488

dan ook. En ik kom van die trap af lopen, was ik vier jaar of zo iets dergelijks en ik

431

00:42:51,700 --> 00:42:58,574

struikel en ik kom in dat servies terecht. Mijn knie helemaal open, ik heb nog littekens ervan.

432

00:42:58,574 --> 00:43:05,303

Nou, het ergste was natuurlijk het servies. Dus ik kreeg weer straf. Terwijl, kon er niks aan

433

00:43:05,303 --> 00:43:11,960

doen. Ik bedoel, [lacht] een kind van vier jaar struikelt wel eens. Nou ja, dan werd ik weer

434

00:43:11,960 --> 00:43:18,762

opgesloten. In, dat was zo'n, je hebt van die provisiekasten, weet je wel, zo schuin onder die

435

00:43:18,762 --> 00:43:25,564

trap en daar was geen licht in en dan deed ze de knip erop en dan moest ik blijven zitten. Tot

436

00:43:25,564 --> 00:43:32,511

de dag van vandaag kan ik nooit ergens een toilet op slot doen of in een afgesloten ruimte zijn.

437

00:43:32,511 --> 00:43:39,312

Ja, hier in de lift kan ik wel, dat is een grote lift en die is verbonden met een alarm van de

438

00:43:39,312 --> 00:43:44,233

garage, maar kleine liften of waar geen alarmknop zit ga ik niet in.

439

00:43:45,210 --> 00:43:46,280

Dan loop ik.

440

00:43:46,280 --> 00:43:47,440

Nou, dat begrijp ik.

441

00:43:47,440 --> 00:43:53,297

Ja. Is ook te begrijpen, maar ik heb mijzelf toch erover heen gezet om wel in grote liften

442

00:43:53,297 --> 00:43:58,374

te gaan. En vliegtuigen wou ik ook nooit in, want dan kan ik er niet meer uit.

443

00:43:58,374 --> 00:43:58,440

Je komt nergens.

444

00:43:58,440 --> 00:43:58,890

H?

445

00:43:58,890 --> 00:44:01,450

Maar je komt nergens [lacht]

446

00:44:01,450 --> 00:44:05,770

Maar goed, daar heb ik me overheen gezet, dus.

447

00:44:06,080 --> 00:44:06,230

Verstandig

448

00:44:06,230 --> 00:44:12,770

Ja, want twee van de kinderen hebben tien jaar in Amerika gewoond, dus ik moest er naar toe.

449

00:44:16,600 --> 00:44:20,490

Natuurlijk. En hoe kwam je daar weg? Herinner je je dat je daar wegging? Kan je je dat herinneren?

450

00:44:21,540 --> 00:44:28,210

Bij haar, bij die tante Frans? Nou, wij werden dus door de Ezrath Ha-Jeled

451

00:44:28,880 --> 00:44:35,742

daar weggehaald en tijdelijk in het kindertehuis. En dan gingen we een paar dagen en dan gingen

452

00:44:35,742 --> 00:44:41,737

we weer terug naar haar. Ik denk dat dat geweest is tot die rechtspraak is geweest.

453

00:44:42,710 --> 00:44:46,070

Tot die uitspraak, tot die tijd zijn wij bij haar geweest.

454

00:44:46,070 --> 00:44:46,610

Want zij probeerde jullie

455

00:44:47,050 --> 00:44:47,570

te behouden?

456

00:44:47,570 --> 00:44:54,315

Ja. En toen die rechtspraak, neem ik aan dat het haar niet

457

00:44:54,315 --> 00:45:00,013

gelukt was, zijn wij in het kindertehuis gekomen.

458

00:45:00,130 --> 00:45:04,120

En hoe kwam deze brief tevoorschijn?

459

00:45:04,810 --> 00:45:06,300

Van mijn ouders?

460

00:45:06,360 --> 00:45:06,880

Ja.

461

00:45:06,880 --> 00:45:15,011

Dat weet ik niet. Dat heeft de familie Cohen altijd verteld. Dat weet ik niet. Toen ik ging

462

00:45:15,011 --> 00:45:23,232

trouwen hebben ze mij het trouwboekje gegeven van mijn ouders en daar zat een eh, wat zat er

463

00:45:23,232 --> 00:45:31,721

nog meer bij? Ja, daar zat geloof ik het briefje bij, 'wij willen graag dat Mary Joods opgevoed

464

00:45:31,721 --> 00:45:39,853

wordt'. Maar dat kreeg ik dus pas toen ik negentien was. En hij had ooit voor mij van JOKOS

465

00:45:39,853 --> 00:45:48,878

of weet ik wat, een of ander iets, had ik dus een bedrag gekregen. Nee, jaarlijks, voor weeskinderen,

466

00:45:48,878 --> 00:45:56,920

weesmeisjes, is er een of andere loterij, dat is door een rijke familie ingesteld, en daar

467

00:45:56,920 --> 00:46:05,498

heb ik een keer geld mee gewonnen, of gekregen, en daar heeft hij toen twee huisjes voor gekocht

468

00:46:05,498 --> 00:46:13,809

in Leeuwarden. En dat geld heb ik gekregen toen ik ging trouwen. Want ze hebben ook geen cent

469

00:46:13,809 --> 00:46:18,545

aan de trouwerij betaald, hebben we zelf moeten doen.

470

00:46:19,260 --> 00:46:20,850

We hebben niks, niks, niks

471

00:46:20,850 --> 00:46:22,440

Maar ze hebben je wel je geld gegeven?

472

00:46:22,440 --> 00:46:24,920

Dat geld hebben ze gegeven ja.

474

00:46:24,920 --> 00:46:30,650

Of, die twee huisjes hebben ze gegeven, ik heb het zelf verkocht.

475

00:46:30,650 --> 00:46:31,670

Hmhm.

476

00:46:32,600 --> 00:46:40,458

En ja, wat zij verder van dat Ezrath Ha-Jeled voor geld hebben gehad, dat weet ik niet. Want

477

00:46:40,458 --> 00:46:48,486

dat blijkt dus nu achteraf, dat er wel pleeggezinnen geld hebben gekregen. En eigenlijk hadden

478

00:46:48,486 --> 00:46:55,149

zij dat helemaal niet nodig. Dus ik weet niet hoe dat gegaan is. Weet ik niet.

479

00:46:55,520 --> 00:46:58,210

Maar eerst belandde je in het Joodse Weeshuis.

480

00:46:58,210 --> 00:46:58,560

Ja.

481

00:46:58,560 --> 00:46:59,200

Wil je daar wat over vertellen?

482

00:46:59,200 --> 00:47:09,019

Nou, het Joodse weeshuis, ik ben ook nog geweest in Noordwijk, in een kindertehuis, want toen was

483

00:47:09,019 --> 00:47:19,141

er denk ik nog geen plaats in Amsterdam of wat dan ook, ik weet het niet. Dat was ook een vreselijke

484

00:47:19,141 --> 00:47:27,847

puinhoop. Daar lag alles door elkaar; ik was zes jaar, Ronnie was vier, dus ik bedoel,

485

00:47:28,050 --> 00:47:28,910

In Noordwijk?

486

00:47:28,910 --> 00:47:32,932

In Noordwijk, ja. En daar was ook zo'n nare leidster. Ik ben

487

00:47:32,932 --> 00:47:36,752

altijd een beetje bruin hier, dat is gewoon mijn huid

488

00:47:36,752 --> 00:47:36,820

Jouw kleur

489

00:47:36,820 --> 00:47:38,020

mijn huidskleur

490

00:47:38,020 --> 00:47:39,550

je hebt veel kleur, ja

491

00:47:39,550 --> 00:47:45,127

en dan kwam ze me 's nachts uit bed halen, of 's avonds; zei ze: heb je je hals gewassen?

492

00:47:45,127 --> 00:47:50,642

Ik zeg ja. En zegt ze: kom mee. Dan moest je mee naar die badkamer, zo'n koele badkamer,

493

00:47:50,642 --> 00:47:55,969

echt van zo'n tehuis, en dan pakte ze de Vim-bus en dan ging ze met een borstel, ging

494

00:47:55,969 --> 00:47:59,791

ze die, maar dat ging er natuurlijk niet af, want dat is mijn

495

00:47:59,980 --> 00:48:08,085

huidskleur. En dat haar, want ik had, ik heb nog krullen, maar ik had toen nog veel meer krullen

496

00:48:08,085 --> 00:48:15,938

en dan ging ze met zo'n ijzeren kam die krullen doen. Nou, dat was echt vreselijk! Vreselijk!

497

00:48:15,938 --> 00:48:24,128

Een ruw mens. Heel naar mens. En die zie ik nog zo voor me, zwart haar, een hard gezicht en geen,

498

00:48:24,128 --> 00:48:32,318

nooit een vriendelijk woord of wat dan ook. Maar ik denk dat ze tegen alle kinderen zo deed hoor.

499

00:48:32,318 --> 00:48:38,482

Dat weet ik eigenlijk niet, maar dat denk ik. Was gewoon een hard iemand.

500

00:48:40,060 --> 00:48:42,130

Weet jij veel wat ze mee had gemaakt

501

00:48:42,540 --> 00:48:43,820

Natuurlijk, weet ik ook niet. Nee.

503

00:48:43,820 --> 00:48:45,570

Dat weet ik ook niet.

504

00:48:45,570 --> 00:48:49,420

Maar je hoeft niet hard te zijn.

505

00:48:49,420 --> 00:48:52,340

Nee. Ik heb ook veel meegemaakt, maar ik ben nog nooit hard geweest.

506

00:48:52,520 --> 00:48:55,050

Nee. [lacht] Daar zie ik je niet voor aan. Nee.

508

00:48:55,050 --> 00:48:55,200

Nee.

509

00:48:55,200 --> 00:49:02,445

Nou, en toen naar dat kindertehuis en toen kwamen we daar. Van Ronnie weet ik het niet eens

510

00:49:02,445 --> 00:49:09,611

meer, want die was natuurlijk nog kleiner. Maar ik kwam op een zaal en daar lagen allemaal

511

00:49:09,611 --> 00:49:16,140

grote, volwassen jongens. En die hadden bepaalde grapjes. Nou, in de eerste plaats

512

00:49:16,300 --> 00:49:16,990

Sliep je gemengd?

513

00:49:16,990 --> 00:49:17,240

Ja

514

00:49:17,240 --> 00:49:17,800

In een Joods tehuis?

515

00:49:17,800 --> 00:49:22,650

In het begin, meteen, ja. Was een grote puinhoop daar.

516

00:49:22,650 --> 00:49:24,510

In Amsterdam?

517

00:49:24,510 --> 00:49:29,940

Ja. Op de eh, niet de Emmalaan, Prins Hendriklaan, ergens in die buurt

518

00:49:30,800 --> 00:49:39,005

was het. En dan kreeg je van die paardendekens, weet je wel, die harde dekens, die, oh, vreselijk!

519

00:49:39,005 --> 00:49:46,875

Maar goed, dat was niet zo erg, maar er waren een heleboel grote jongens ook en die hadden een

520

00:49:46,875 --> 00:49:55,164

grapje. Dan moest ik op bed gaan liggen en dan moest ik mijn mond opendoen, gingen zij erin piesen.

521

00:49:55,164 --> 00:50:04,040

Zulk soort gekke dingen. Ja, dat klinkt ongelooflijk, maar ik denk, die jongens waren dus vijftien/zestien

522

00:50:04,040 --> 00:50:08,645

jaar, hadden natuurlijk ook jaren ondergedoken gezeten.

523

00:50:08,980 --> 00:50:10,090

los, ja, losgeslagen

524

00:50:10,090 --> 00:50:16,315

Ook losgeslagen. Later is dat wel verbeterd, zijn we dus in aparte zalen. Maar niemand wist

525

00:50:16,315 --> 00:50:22,815

toen nog van wat; ze wisten niet wie er wel of niet terugkwam. En er zijn ook natuurlijk ouders

526

00:50:22,815 --> 00:50:28,973

teruggekomen, die die kinderen opgehaald hebben. En net wat ik zeg, ik heb daarna daar een

527

00:50:28,973 --> 00:50:35,199

hele leuke periode gehad. Ik weet dat we gezamenlijk naar Artis gingen en uitjes. En dat ik

528

00:50:35,199 --> 00:50:41,630

altijd boven, waar ik gek op was, dan riep ze me altijd, die vrouw, dan zegt ze: kom eens naar

529

00:50:41,630 --> 00:50:47,787

boven, telefoon gaat. En dan had ze bijvoorbeeld melk gekookt en dan had ze een schoteltje

530

00:50:47,787 --> 00:50:54,082

voor me bewaard met vellen van de melk, die schepte ze er af en dan een beetje suiker en dan

531

00:50:54,082 --> 00:50:58,461

mocht ik die opeten. Dat vond ik heerlijk. Vind ik nog heerlijk.

532

00:50:58,940 --> 00:51:00,260

[lacht] Jij, die altijd alles niet kan eten [lacht]

533

00:51:00,260 --> 00:51:03,640

Ja, daar kon ik wel eten, in het kindertehuis.

534

00:51:03,890 --> 00:51:04,180

Ja?

535

00:51:04,180 --> 00:51:12,233

Ja. Daar was ik van dat nare mens af, ja. Ik zeg je, ik vond het daar zo fijn, want die mensen waren

536

00:51:12,233 --> 00:51:20,367

zo lief! Was een jong stel en die waren echt heel erg lief. En ik heb ze daarna ook nooit meer gezien

537

00:51:20,367 --> 00:51:28,340

of gesproken. Ik mocht van de familie, of van mevrouw Cohen gewoon met niemand meer contact hebben.

538

00:51:28,340 --> 00:51:36,555

Dat wou ze niet! En toen Ronnie dus weggehaald is daar, heb ik ook jaren niks meer van Ronnie gehoord.

539

00:51:36,555 --> 00:51:44,609

Op een gegeven moment lag ik in de VU, mijn baarmoeder moest eruit, en er komt een vrouwtje de kamer

540

00:51:44,609 --> 00:51:52,421

binnen met een pak foto's in haar hand. En ik kijk zo, ik zeg: jij bent Ronnie! Had zij me via de

541

00:51:52,421 --> 00:52:00,635

Joodse Gemeente opgespoord, die wouden niet de naam, niks geven, maar uiteindelijk had ze haar verhaal

542

00:52:00,635 --> 00:52:08,528

verteld en toen hebben ze toch gezegd wie ik was, waar ik was en sindsdien hebben we weer contact.

543

00:52:08,528 --> 00:52:12,635

Dat is geleden, nu, ik was 42, nou ja, dertig jaar.

544

00:52:14,990 --> 00:52:15,910

Blij mee.

545

00:52:18,100 --> 00:52:26,582

Mja, wel blij mee, maar het contact is summier hoor. Nu gaat het wat beter, maar ze was eigenlijk

546

00:52:26,582 --> 00:52:34,453

jaloers op mij. Omdat ik een Joodse man had, en zij niet. Zij is wel, na het kindertehuis,

547

00:52:34,453 --> 00:52:43,024

door een andere familie in huis genomen. Daar heeft ze het trouwens heel fijn gehad, in Betondorp.

548

00:52:43,024 --> 00:52:50,894

Maar die deden niks aan het Jodendom. Helemaal niks. En zij is dus met een niet-Joodse man

549

00:52:50,894 --> 00:52:58,678

getrouwd en daar heeft ze eigenlijk jaren, jarenlang spijt van gehad. Is naar psychiaters

550

00:52:58,678 --> 00:53:06,549

gelopen, zus gelopen en zus, maar daar was niks aan te veranderen. Ik bedoel, ze hield van

551

00:53:06,549 --> 00:53:14,507

hem en hij hield van haar; ze heeft daar heel erg mee geworsteld. En dan kwam ze hier, zegt

552

00:53:14,507 --> 00:53:22,552

ze: ja, ik vind het zo erg, het is toch zo fijn, zo'n Joods gezin, huishouding. Ik denk, nou

553

00:53:22,552 --> 00:53:27,450

ja, wat een onzin, want het is wat je er zelf van maakt.

554

00:53:28,150 --> 00:53:28,850

Tuurlijk

555

00:53:28,850 --> 00:53:36,165

Ik zeg: en als jij Joodse dingen wilt leren, dan kan je dat doen! Maar ja, dat heeft ze nooit

556

00:53:36,165 --> 00:53:43,952

gedaan. En haar kinderen, ze heeft drie kinderen, zijn dus echt helemaal eh; ze heeft dochter

557

00:53:43,952 --> 00:53:51,267

die dan wel Joods is, haar zoons niet meer natuurlijk. Of, de zoons zijn wel Joods, maar zijn

558

00:53:51,267 --> 00:53:57,324

met niet-Joodse vrouwen getrouwd. Dat is een hele tijd heel moeilijk geweest.

559

00:53:57,560 --> 00:54:02,460

Zij was ook in het weeshuis toen

560

00:54:02,830 --> 00:54:04,550

jullie daar belandden na de oorlog?

561

00:54:04,550 --> 00:54:08,200

Wij zijn samen vanuit die tante Frans naar het weeshuis gegaan.

562

00:54:08,200 --> 00:54:10,110

En zij werd ook door die jongens gepest?

563

00:54:10,110 --> 00:54:13,613

Dat weet ik niet. Ik denk dat die kleintjes op een aparte

564

00:54:13,613 --> 00:54:16,318

zaal lagen. Want zij was toen nog maar vier.

565

00:54:16,380 --> 00:54:24,980

Dat weet ik niet. Ik heb haar daar nooit over gehoord.

566

00:54:27,400 --> 00:54:28,330

Ging je toen naar school? Nee.

568

00:54:28,330 --> 00:54:33,180

Wat deed je de hele dag?

569

00:54:34,520 --> 00:54:44,009

Ik zat het meeste bij die familie boven. En net wat ik zei, we gingen wel uitstapjes doen h², naar

570

00:54:44,009 --> 00:54:53,595

Artis of zus en zo. En in het weekend kwam mijn tante, die was nog in Nederland, mij een dagje halen

571

00:54:53,595 --> 00:55:03,180

en voor de rest, ik weet het niet. Ik weet niet wat wij de hele dag deden. Toen ik naar school ging,

572

00:55:03,180 --> 00:55:11,232

in Leeuwarden, kon ik wel lezen. Maar rekenen en zo had ik allemaal nog nooit gehad.

573

00:55:11,520 --> 00:55:17,530

En op een zekere dag word je gestuurd naar de familie Cohen

576

00:55:17,530 --> 00:55:26,900

wordt je dat verteld of? ..nee, ja, je wordt dan gehaald. Er is een familie die eh, nou, wacht even

577

00:55:26,900 --> 00:55:28,690

Ik stop even

578

00:55:28,690 --> 00:55:29,060

Ja

579

00:55:29,060 --> 00:55:36,140

Er is een familie die jou graag wil zien. En dat was dus al verschillende keren gebeurd.

580

00:55:36,970 --> 00:55:38,190

En je wist waar dat voor was?

581

00:55:38,190 --> 00:55:39,500

Ja.

582

00:55:39,500 --> 00:55:40,520

Ja.

583

00:55:40,520 --> 00:55:45,080

Er is een familie die jou graag wil zien en die jou misschien mee naar huis wil nemen.

584

00:55:46,540 --> 00:55:50,110

Nou, dus dan word je zo'n kamer in geleid en dan zit daar meneer

585

00:55:50,110 --> 00:55:53,514

en mevrouw Cohen, dat waren in mijn ogen al hele oude mensen,

586

00:55:53,570 --> 00:56:01,624

ze waren denk ik vijftig en vijfenvijftig of zo, maar helemaal grijs en, ja, vroeger verkleedde je je

587

00:56:01,624 --> 00:56:09,360

toch heel anders, dus je denkt, oude mensen. En ja, toen vonden ze me wel leuk. Ze wouden me wel.

588

00:56:10,090 --> 00:56:11,060

En Ronnie vonden ze ook leuk.

589

00:56:11,060 --> 00:56:13,995

En Ronnie vonden ze toen ook leuk. Nou, ik weet niet of

590

00:56:13,995 --> 00:56:16,716

ze Ronnie leuk vonden, maar die uitspraak was daar.

591

00:56:18,520 --> 00:56:20,480

Dus ze hadden toen geen keus.

592

00:56:20,480 --> 00:56:24,776

Dus Ronnie ging ook mee. En toen zeiden ze: je gaat naar

593

00:56:24,776 --> 00:56:28,613

Leeuwarden. Nou, wist ik veel waar Leeuwarden was!

594

00:56:30,010 --> 00:56:30,550

Nee?

595

00:56:30,550 --> 00:56:36,476

Nee, natuurlijk niet. Ik had nooit geen aardrijkskunde of iets gehad. Dus wij gingen

596

00:56:36,476 --> 00:56:42,545

met de trein, we werden weggebracht door iemand van Ezrath Ha-Jeled, met de trein naar

597

00:56:42,545 --> 00:56:48,542

Leeuwarden en daar haalden zij ons op met de auto. En toen kwamen we daar aan en toen

598

00:56:48,542 --> 00:56:54,892

stonden er allemaal cadeautjes voor ons, want ik was net jarig geweest, ik was zes oktober

599

00:56:54,892 --> 00:57:00,890

jarig en acht oktober kwamen we daar. Dus daar stonden cadeautjes en nou ja, dat was,

600

00:57:00,890 --> 00:57:05,547

dacht ik, wel heel leuk, heel lief. Nou, en toen begon de ellende.

601

00:57:07,330 --> 00:57:11,930

Kan je je nog herinneren hoe die begon?

602

00:57:11,930 --> 00:57:17,694

Nou het begon eigenlijk met dat zij zei: je moet ons pappie en mammie noemen.

603

00:57:17,694 --> 00:57:23,459

Heb ik nooit gekund. Of Ronnie dat wel gedaan heeft dat weet ik niet, maar ik

604

00:57:23,459 --> 00:57:29,374

kon het niet. Ik omzeilde het altijd en dan kreeg ik dus altijd straf, want dan

605

00:57:29,374 --> 00:57:34,465

moest ik maar naar boven gaan, want ik zei geen 'moeder' tegen haar.

606

00:57:35,740 --> 00:57:42,498

En ik moest allerlei dingen die ik eigenlijk niet wou, bijvoorbeeld als ik uit school kwam. Een

607

00:57:42,498 --> 00:57:49,540

ander kind gaat spelen of wat dan ook. Dan moest ik breien, een grote kous, zo'n sok. En dan was-ie

608

00:57:49,540 --> 00:57:56,370

klaar, was-ie gebreid en dan knipte ze er een gat in en dan moest ik gaan mazen, heet dat geloof

609

00:57:56,370 --> 00:58:03,412

ik. Moest ik dan leren om het dicht te maken. Maar haar dochter hoefde dat allemaal niet, die soort

610

00:58:03,412 --> 00:58:10,811

dingen. Of ze zette me in de tuin en dan moest ik een pan eh, niet aardappels, appels of peren schillen.

611

00:58:10,811 --> 00:58:17,711

Want daar ging ze dan wat van maken. Maar ik kon dat helemaal niet, dat schillen. En dan moest je

612

00:58:17,711 --> 00:58:24,540

schillen en dan moest je ze in vier partjes snijden en dan die klokhuizen en zo eruit halen. Nou

613

00:58:24,540 --> 00:58:31,298

ja, voor een kind van acht jaar, dat is toch, toch belachelijk. En zulk soort dingen, dat moest

614

00:58:31,298 --> 00:58:38,128

ik dan doen. En als ik de kans kreeg, dan glipte ik het huis uit, dan ging ik buiten spelen. Nou

615

00:58:38,128 --> 00:58:42,609

ja, net wat ik zei, als ik dan te laat kwam kreeg ik geen eten.

616

00:58:43,250 --> 00:58:45,260

Je werd naar school gestuurd?

617

00:58:46,860 --> 00:58:56,170

Ja. Ik ben daar naar school gestuurd. Kwam ik in de eerste klas, met acht jaar.

618

00:58:56,170 --> 00:58:57,150

Niet makkelijk.

619

00:58:57,150 --> 00:59:07,080

Nee. Maar ik was klein, dus het viel natuurlijk niet zo heel erg op. Maar ja, ik lag natuurlijk achter.

620

00:59:07,080 --> 00:59:15,853

Ik lag twee jaar achter. Maar ik kon dat wel goed, zover ik me herinner, wel goed behappen.

621

00:59:17,020 --> 00:59:22,960

En na de lagere school ben ik naar de MULO gegaan, heet het geloof ik toen.

622

00:59:22,960 --> 00:59:24,170

Ja.

623

00:59:24,170 --> 00:59:28,983

En ik wou eigenlijk niet leren, ik vond het niet leuk.

624

00:59:28,983 --> 00:59:33,440

En Bertie, haar dochter, ging naar de meisjes-HBS.

625

00:59:33,780 --> 00:59:38,320

En ik wou zo heel graag op pianoles

626

00:59:39,160 --> 00:59:42,660

en Bertie ging op pianoles en ik mocht niet op pianoles. Nee?

628

00:59:42,660 --> 00:59:50,435

Nee. Op een gegeven moment, op school, was er een opvoering van Kerstliedjes, gewoon kerstliedjes en

629

00:59:50,435 --> 00:59:58,289

toen werd ik uitgezocht, ik had toen nog een leuke stem, om kerstliedjes te zingen. Nou, toen zijn ze

630

00:59:58,289 --> 01:00:06,142

uit hun dak gegaan! Dat mocht niet, dat mocht ik niet! Want dat, ja, dat was Christelijk en dat, weet

631

01:00:06,142 --> 01:00:13,918

ik veel wat. En toen zei ik: dan wil ik op zangles. Nou, dat heeft ook wat voeten in de aarde gehad.

632

01:00:13,918 --> 01:00:21,615

Ben ik geloof ik ook een blauwe maandag op geweest, en daar ben ik ook weer afgehaald. En toen zijn

633

01:00:21,615 --> 01:00:29,469

wij wel, want dat konden we samen, Bertie en ik, op dansles geweest. Dat hebben we dus wel gedaan.
En

634

01:00:29,469 --> 01:00:37,322

de MULO ben ik met de derde klas, ja, toen kreeg je nog een diploma in je derde jaar, af gegaan, want

635

01:00:37,322 --> 01:00:45,331

ik wou niet meer. De leraar had dus wel gezegd: ze kan makkelijk verder leren en zo, maar mevrouw Cohen

636

01:00:45,331 --> 01:00:53,107

vond het na drie jaar wel genoeg. Moest ik maar gaan, ja, weet ik wat, werken of weet ik wat ze wou,

637

01:00:53,107 --> 01:00:58,550

ik weet het niet. Maar goed, ik heb toen zelf gekozen voor verpleging.

638

01:01:01,970 --> 01:01:06,870

Je komt daar aan en er zijn allemaal leuke cadeautjes en je verwacht er veel van

639

01:01:07,090 --> 01:01:07,840

en het gaat snel mis

640

01:01:07,840 --> 01:01:08,020

Ja.

641

01:01:08,020 --> 01:01:10,590

Het zijn orthodoxe mensen?

642

01:01:10,590 --> 01:01:18,464

Ja. Wij sliepen op n slaapkamer, Bertie en ik samen, en ik was gek op lezen. Zodra ik kon lezen,

643

01:01:18,464 --> 01:01:26,653

wou ik lezen. Maar dat mocht niet. Nou, wat deed ik dan, ging ik dus onder de deken met een zaklantaarn,

644

01:01:26,653 --> 01:01:34,448

en dan ging ik onder m'n deken lezen. En Bertie, die viel dan in slaap, die heeft dat niet gemerkt,

645

01:01:34,448 --> 01:01:42,165

ik heb dat jaren gedaan. Of als ik gewoon huiswerk had, dan zat ik in een kamertje hier en dan had

646

01:01:42,165 --> 01:01:50,275

ik m'n leesboek eronder. Als zij dan naar boven kwam, hup, gauw dat boek er overheen, als mevrouw Cohen

647

01:01:50,275 --> 01:01:57,992

eraan kwam, dan zat ik braaf te leren. Maar ik heb heel veel gelezen toen. En dat kreeg ik van die

648

01:01:57,992 --> 01:02:05,866

jongens, de boeken, of van de schoolbibliotheek, dat weet ik niet eens meer. Maar het waren allemaal

649

01:02:05,866 --> 01:02:11,378

boeken die ik eigenlijk nog niet mocht lezen. Ik ben nog gek op lezen.

650

01:02:11,378 --> 01:02:11,930

Was je goed met de jongens?

651

01:02:11,930 --> 01:02:19,513

Jawel. Wat wel heel vervelend is, ik weet eigenlijk niet of ik dat nou wel of niet

652

01:02:19,513 --> 01:02:26,357

wil vertellen. Een van die jongens heeft mij misbruikt. Een van die zoons.

653

01:02:26,357 --> 01:02:26,450

Hmhm.

654

01:02:27,410 --> 01:02:31,597

En dat heb ik eigenlijk heel ver weggestopt. Dat weet ook

655

01:02:31,597 --> 01:02:35,196

niemand, alleen mijn man. Dat heb ik nooit, nooit

656

01:02:35,270 --> 01:02:36,610

Maar het is wel jouw verhaal

657

01:02:36,610 --> 01:02:37,450

ja

658

01:02:37,450 --> 01:02:39,810

en nu je het toch vertelt, is misschien wel

659

01:02:39,810 --> 01:02:43,010

goed om het te vertellen.

660

01:02:43,010 --> 01:02:51,489

Ja, ik was natuurlijk nog heel jong. Ik was er misschien een jaar, twee jaar en dan kwam hij, [zucht]

661

01:02:51,489 --> 01:02:59,885

hij sliep in de kamer daarnaast en dan kwam hij naast m'n bed zitten en dan een verhaaltje vertellen

662

01:02:59,885 --> 01:03:07,945

of wat dan ook. Hij was denk ik een jaar of negentien toen. Nou, even denken, hij is nu 79 en ik

663

01:03:07,945 --> 01:03:15,837

ben zes-, ja, was negentien. En dan begon hij mij te strelen en zus en zo en, nou ja, dan kwam

664

01:03:15,837 --> 01:03:22,134

hij zelf klaar. En dat is heel lang doorgedaan. Heeft nooit iemand geweten.

665

01:03:22,470 --> 01:03:22,740

Ontzettend!

666

01:03:22,740 --> 01:03:31,195

Ja, heeft nooit iemand geweten. Ja. En nou, als ik hem zie, want hij woont nu in Israël, al jaren,

667

01:03:31,195 --> 01:03:39,822

en ik heb nooit meer een letter over gesproken, hij natuurlijk ook niet, maar hij heeft nu Parkinson.

668

01:03:39,822 --> 01:03:48,107

Dan staat-ie daar dus zo, weet je, dan denk ik, oh nee. Dat gaat dan toch altijd nog door je heen

669

01:03:48,107 --> 01:03:54,683

natuurlijk. Ja, is een oude man nu. Maar ik heb dit nooit aan iemand verteld.

670

01:03:55,030 --> 01:03:58,460

En in dat huis wist niemand ervan?

671

01:03:58,890 --> 01:04:01,777

Nee. Nee, als mevrouw Cohen dit geweten had, nou dan weet

672

01:04:01,777 --> 01:04:04,259

ik honderd procent dat ik de schuld had gekregen.

673

01:04:04,480 --> 01:04:05,820

Daar was je bang voor?

674

01:04:05,960 --> 01:04:13,848

Ja. Ik heb het nooit aan iemand verteld. Hoe, aan wie had ik dat moeten vertellen? Ik zou

675

01:04:13,848 --> 01:04:21,825

het niet weten! Aan haar durfde ik al helemaal niets te vertellen of te vragen. Ik was als

676

01:04:21,825 --> 01:04:30,156

de dood voor die vrouw! En hij was wel een goeie man, maar niet zo'n type die je in vertrouwen

677

01:04:30,156 --> 01:04:36,804

zou nemen. Nee. En Bertie heb ik het ook, en Bertie lag er nota bene naast!

678

01:04:37,070 --> 01:04:38,740

Maar die sliep.

679

01:04:38,740 --> 01:04:38,920

Ja.

680

01:04:38,920 --> 01:04:39,770

Vreselijk.

681

01:04:44,620 --> 01:04:52,226

Ja. En wat ik ook zo vreselijk daar vond: in het begin, toen we nog kleiner waren,

682

01:04:52,226 --> 01:04:59,926

gingen we in een teil beneden, met warm water, maar zij hadden wel een badkamer met

683

01:04:59,926 --> 01:05:07,254

een bad. Maar het was daar ijzig, ijzig koud, want er was boven geen verwarming

684

01:05:07,254 --> 01:05:07,440

Hmhm

685

01:05:07,850 --> 01:05:15,100

en dan moest je je daar in die ijskoude badkamer wassen en dan gaf ze dus n washandje en

686

01:05:15,100 --> 01:05:22,824

22n handdoek. Daar moest je het mee doen. Dat deed ik. En dan de week daarop, dan ging de andere

687

01:05:22,824 --> 01:05:30,547

handdoek voor onder en dan kreeg je voor boven weer een schone. En zo ging het ook met de kleding.

688

01:05:30,547 --> 01:05:37,876

Op een gegeven moment, ik wist dus ook niet wat ongesteld was natuurlijk, niemand had mij dat

689

01:05:37,876 --> 01:05:45,285

ooit verteld; dus op een gegeven moment word ik ook, ik was heel jong, ik was nog geen elf, en

690

01:05:45,285 --> 01:05:52,772

ik, ja, ik zie dat bloed en ik denk: ik ga dood. Ik ga dood, riep ik toen. Is niks aan de hand,

691

01:05:52,772 --> 01:06:00,337

nu ben je een groot meisje, hier, die moet je gebruiken. Kreeg ik van die lappen die je dus zelf

692

01:06:00,337 --> 01:06:07,824

uit moest spoelen en dan moest je ze buiten hangen om te drogen en dan moest je ze weer opnieuw

693

01:06:07,824 --> 01:06:12,159

gebruiken. Maar misschien was er toen geen maandverband

694

01:06:12,159 --> 01:06:12,790

Nee hoor

695

01:06:12,790 --> 01:06:12,940

Nee

697

01:06:12,940 --> 01:06:13,070

Dat was heel normaal. Ja

698

01:06:13,070 --> 01:06:14,240

Die gebruikten ze [lacht]

699

01:06:14,240 --> 01:06:19,081

Ja. Maar ja, ik was natuurlijk nog zo jong, ik was tien jaar! En zo mager,

700

01:06:19,081 --> 01:06:23,987

ongelooflijk. Normaal zou je denken, nou, want Bertie, dat was dus een heel

701

01:06:23,987 --> 01:06:28,109

groot probleem, die was op haar zeventiende nog niet ongesteld.

702

01:06:28,240 --> 01:06:35,610

Ze heeft ook nooit kinderen gekregen.

703

01:06:35,610 --> 01:06:40,021

Maar je zegt over die washandjes en, de dingen die we

704

01:06:40,021 --> 01:06:44,016

nu vuil vinden. Maar wist je dat het anders kon?

705

01:06:45,150 --> 01:06:48,400

Schijnbaar wel, anders had ik het niet zo naar gevonden.

706

01:06:48,400 --> 01:06:51,090

Ja, nee, maar ik vraag me de hele tijd af hoe je dat weet.

708

01:06:51,090 --> 01:06:52,450

Hoe je dat wist.

709

01:06:52,450 --> 01:06:57,790

Ja, ik weet het niet, ik gebruik nu drie handdoeken [lacht] of zo per keer. Nee, maar,

710

01:06:57,790 --> 01:07:03,254

ja, ik vond dat heel vies. Dan moest je dat, wat je voor onderen gebruikt had, dat moest

711

01:07:03,254 --> 01:07:08,035

je dan, de week daarna je gezicht mee afdrogen. Nou, dat vond ik gewoon vies.

712

01:07:08,430 --> 01:07:17,168

Nou ja, zo waren er zoveel dingen. Ik weet wel, op vrijdagmiddag was er altijd rijst. Zo'n pan

713

01:07:17,168 --> 01:07:25,906

die dan in een kist ging, h²? Boven op zolder moest ik dat in een kist zetten en dat ging dan

714

01:07:25,906 --> 01:07:35,574

in hooi en dat werd op donderdag gedaan en dan vrijdagmiddag aten we dat. En dan had ze op vrijdagmiddag

715

01:07:35,574 --> 01:07:44,219

challe erbij en dat vond ik zo lekker! Maar ik durfde er niet om te vragen. Nou, dan kreeg ik

716

01:07:44,219 --> 01:07:50,448

het ook niet. Ik moest om alles vragen en anders kreeg ik het niet!

717

01:07:50,820 --> 01:07:51,980

En je vroeg het niet.

718

01:07:51,980 --> 01:07:59,192

En ik vroeg het niet. En dan had ze, oh, dan had ze op vrijdagavond wel eens kastanjes, ik

719

01:07:59,192 --> 01:08:06,485

kan ze nog niet zien, en dan moest ik het eten. Maar dat zijn van die hele droge dingen. En

720

01:08:06,485 --> 01:08:13,777

dan bleef dat in m'n keel zitten. Je eet het op, je eet het op, al zit je de hele avond, je

721

01:08:13,777 --> 01:08:20,509

eet het op! Nou, ik kon het niet weg krijgen. Dat eten, dat was een ramp daar. Echt.

722

01:08:20,780 --> 01:08:22,240

Was het ook vies eten als je er nu op terugkijkt?

723

01:08:22,240 --> 01:08:25,530

Nee, dat denk ik niet. Dat denk ik niet.

724

01:08:25,530 --> 01:08:27,730

Dat was jij

725

01:08:27,730 --> 01:08:34,230

Ja. Dat was mijn angst voor haar denk ik. Dat ik niet kon eten.

726

01:08:34,230 --> 01:08:37,810

Nou, je zat ook nog met die jongen aan tafel neem ik aan, die,

727

01:08:37,810 --> 01:08:39,910

Ja, ook dat. Ja.

728

01:08:39,910 --> 01:08:41,840

die toch niet

729

01:08:42,540 --> 01:08:43,860

juist gehandeld heeft

730

01:08:46,360 --> 01:08:47,010

Nee

731

01:08:47,010 --> 01:08:47,740

Was je bang voor hem?

732

01:08:47,740 --> 01:08:55,843

Nee, ik was niet bang voor hem. Nee. Nee. Ik was bang voor haar, voor alles wat met haar te

733

01:08:55,843 --> 01:09:03,947

maken had. En zij gingen af en toe een dag naar Amsterdam, want daar ging hij naar de beurs

734

01:09:03,947 --> 01:09:12,051

of zoiets en dan ging zij mee. Dat vond ik z[er] heerlijk, als ze een dag weg was, dan kon ik

735

01:09:12,051 --> 01:09:20,422

ademhalen. Heerlijk vond ik dat. En die oudste zoon, die woonde in Hilversum, die was getrouwd

736

01:09:20,422 --> 01:09:28,882

en daar mocht ik af en toe logeren en dat vond ik zo fijn, want daar mocht ik alles. Die woonde

737

01:09:28,882 --> 01:09:37,163

op de hei, dus dat huis en dan de hei daarvoor en, nou ja. Zijn vrouw was niet helemaal ok[er],

738

01:09:37,163 --> 01:09:45,623

ook niet uit de oorlog gekomen, heeft jarenlang in Amersfoort gezeten. Maar het was zo heerlijk

739

01:09:45,623 --> 01:09:51,946

daar, dat ja, dat was een opluchting als ik daar een weekje mocht zijn.

740

01:09:52,570 --> 01:09:58,190

En verder liet ze je hard werken.

741

01:09:58,220 --> 01:10:06,303

Ja. En dan zei meneer Cohen er wel eens wat van en dan zegt ze, ach, nou, daar trok ze zich niks

742

01:10:06,303 --> 01:10:14,387

van aan. Maar zij heeft misschien ook geen makkelijk leven gehad, ik weet het niet hoor. Dat wat

743

01:10:14,387 --> 01:10:22,303

ik me altijd kan herinneren, dat vond ik ook zoiets raars. Zeg maar het begin van de week, dan

744

01:10:22,303 --> 01:10:30,302

haalde hij uit zijn portemonnee zeg maar honderd gulden, ik weet niet wat er toen voor briefjes

745

01:10:30,302 --> 01:10:38,218

waren, en dan legde hij dat zo onder haar bord, zo. En daar kon ze het die week mee doen. Vond

746

01:10:38,218 --> 01:10:45,038

ik zo raar. En daar moest ze dan schijnbaar heel dankbaar voor zijn. Heel vreemd.

747

01:10:45,038 --> 01:10:45,460

Zij gingen naar Amsterdam terug

749

01:10:55,250 --> 01:10:56,630

Terug... zij hebben nooit in Amsterdam gewoond.

750

01:10:56,630 --> 01:10:58,070

Nee, ze gingen naar Amsterdam.

751

01:10:58,070 --> 01:11:01,520

Ja, hij kwam uit Leeuwarden en zij uit Groningen. Stadskanaal.

752

01:11:01,890 --> 01:11:03,650

Hoe oud was je toen?

753

01:11:03,650 --> 01:11:04,750

Zeventien.

754

01:11:04,750 --> 01:11:06,120

Toen was je al zeventien.

755

01:11:06,120 --> 01:11:11,250

Ja. En toen ben ik eigenlijk meteen de verpleging ingegaan.

756

01:11:12,310 --> 01:11:18,600

Voordat je terugging, toen was je eigenlijk toch een puber en adolescent. Had je al vriendjes of eh?

757

01:11:18,600 --> 01:11:24,092

Ja. Ja, dat was hun grote angst, dus geen Joodse vriendjes. Maar

758

01:11:24,092 --> 01:11:28,984

die waren daar gewoon niet. Er waren geen Joodse jongens.

759

01:11:29,070 --> 01:11:29,810

Je had gewone jongens achter je aan?

760

01:11:29,810 --> 01:11:30,680

Ja.

762

01:11:30,680 --> 01:11:32,900

[lacht] Heel gewoon.

763

01:11:32,900 --> 01:11:35,530

[lacht] Heel gewoon op die leeftijd.

764

01:11:35,530 --> 01:11:36,240

[grinnikt], ja.

765

01:11:36,240 --> 01:11:41,440

Ja. En daar was je bang voor

766

01:11:42,410 --> 01:11:48,442

Nee, zij. Zij waren daar bang voor. Ze zeiden ook toen wij in Amsterdam woonden en ik mijn

767

01:11:48,442 --> 01:11:54,608

man leerde kennen, heb ik hem natuurlijk een keer mee naar hun huis genomen, toen zeiden ze:

768

01:11:54,608 --> 01:12:00,640

nou, dat is niks, hij loopt op suède schoenen. Bordeelsluiers noemden ze dat. En hij had

769

01:12:00,640 --> 01:12:06,672

een lichtblauw truitje aan, nou daar moest ik maar gauw vanaf, want dat was helemaal niks!

770

01:12:06,672 --> 01:12:12,771

En dan kwam ik binnen en dan had ik van hem een parfumpje gekregen en dan had ik wat op, en

771

01:12:12,771 --> 01:12:17,864

dan zei ze: [snuift] je ruikt als een hoer! Je hoort geen parfum op te doen.

772

01:12:17,864 --> 01:12:18,200

Oh ja?

773

01:12:18,500 --> 01:12:22,435

Zulk soort idiote dingen. Nou ja, dan ga je er toch niet

774

01:12:22,435 --> 01:12:26,229

meer naartoe? Ik bedoel, ik ging er niet meer naartoe.

775

01:12:32,060 --> 01:12:34,960

Dus je gaat de verpleging in.

776

01:12:35,490 --> 01:12:43,122

Ja. Toen was ik dus zeventien en officieel moet je achttien zijn, maar omdat ik een beetje

777

01:12:43,122 --> 01:12:50,924

uitgelegd had wat er aan de hand was hebben ze mij toegelaten. Maar wat ik heel slecht vond,

778

01:12:50,924 --> 01:12:58,811

je wordt meteen in het diepe gegooid, je krijgt geen vooropleiding, niks. Je krijgt een kamer

779

01:12:58,811 --> 01:13:06,529

toegewezen met vier personen en er wordt je verteld wie daar liggen en voor de rest zoek je

780

01:13:06,529 --> 01:13:12,550

het maar uit! En dat is natuurlijk, ben je eigenlijk veel te jong voor.

781

01:13:13,030 --> 01:13:13,840

Ja.

782

01:13:14,330 --> 01:13:18,220

Ik denk ook dat dat nu anders is, dat ze allemaal een vooropleiding krijgen.

783

01:13:18,220 --> 01:13:19,130

Ja, tuurlijk.

784

01:13:19,130 --> 01:13:19,130

Hè?

785

01:13:19,900 --> 01:13:21,990

Je begint toch niet zomaar op een kamer?

786

01:13:21,990 --> 01:13:22,930

Nee, absoluut niet meer.

787

01:13:22,930 --> 01:13:29,824

Nee. En daarbij moest je ook alles zelf doen, tot de bedden soppen, tot de po

788

01:13:29,824 --> 01:13:36,270

schoonmaken, tot de, weet ik veel, wat nu allemaal in die machines gaat.

789

01:13:36,360 --> 01:13:36,930

Maar het wordt je toch wel gewezen, hoe je het moet doen?

790

01:13:36,930 --> 01:13:43,445

Nou, dat wordt gezegd, daar staat de Lysol en daar staat de borstel en dan moest je zo met je blote

791

01:13:43,445 --> 01:13:49,894

handen in die Lysol. Ik heb ook, toen ik mijn tweede dochter kreeg, een ontsteking aan mijn handen

792

01:13:49,894 --> 01:13:56,804

gehad, dat al mijn huid eraf is gegaan. Dat was vreselijk. Ik kon er niks mee doen, dat is gewoon geweest

793

01:13:56,804 --> 01:14:02,332

van alle Lysol die ik toen in de verpleging heb moeten gebruiken om schoon te maken.

794

01:14:02,530 --> 01:14:03,940

Heb je je huid verpest.

795

01:14:03,940 --> 01:14:07,490

Ja. Handschoenen, dat kenden ze helemaal niet.

796

01:14:07,490 --> 01:14:11,110

En een ziekenverpleegster en een werkster en arbeidsdeling

797

01:14:12,180 --> 01:14:18,692

Ik weet, dan moest je 's morgens, nou eerst de patiënten doen en dan moest je de kamer gaan

798

01:14:18,692 --> 01:14:25,205

soppen. En dan kwam daarna de hoofdzuster en die ging met haar vinger langs de bedden en dan

799

01:14:25,205 --> 01:14:31,647

keek ze zo: zuster, hier wonen ook mensen, doet u dat thuis bij uw moeder ook? Schoonmaken!

800

01:14:31,647 --> 01:14:38,302

En als er een patiënt naar huis ging, dan werd het bed gereden naar buiten, naar het solarium

801

01:14:38,302 --> 01:14:44,814

en dan moest je daar in die bloedhitte, want je moest kousen aan, je moest een stijf boordje

802

01:14:44,814 --> 01:14:51,327

aan, ding op je hoofd, stijf schort aan, en dan stond je daar te soppen om die bedden schoon

803

01:14:51,327 --> 01:14:55,575

te maken en de matrassen en alles. Je moest alles zelf doen.

804

01:14:56,650 --> 01:14:59,450

Dat er schoongemaakt werd was natuurlijk niet slecht, maar

805

01:14:59,450 --> 01:15:00,540

Nee, maar

806

01:15:00,540 --> 01:15:00,970

het was wel zwaar [lacht]

807

01:15:00,970 --> 01:15:02,600

dat was veel te zwaar, dat je

808

01:15:02,600 --> 01:15:09,587

En als je nachtdienst had, dan was dat veertien dagen achter mekaar en dan moest je 's nachts beneden,

809

01:15:09,587 --> 01:15:16,233

was een kelder, en daar stond de was van de partussen, van de bevallingen. En die moest je met de

810

01:15:16,233 --> 01:15:22,878

hand uitspoelen. Nou, dat was echt verschrikkelijk. En dan moest je dat zo'n beetje ophangen, dat

811

01:15:22,878 --> 01:15:28,564

ging dan daarna wel naar een wasserij, maar de eerste uitspoeling moesten wij doen.

812

01:15:29,050 --> 01:15:33,480

En met z'n tweeën was je in de nachtdienst, voor dat hele ziekenhuis.

813

01:15:34,190 --> 01:15:40,930

Dus je rende ook van hot naar her. Het was zwaar, maar ik vond het wel heel leuk.

814

01:15:42,010 --> 01:15:44,845

Maar toen waren er nog veel Joodse verpleegsters, dat

815

01:15:44,845 --> 01:15:47,466

was natuurlijk wel heel leuk. En Joodse doktoren.

816

01:15:48,340 --> 01:15:50,140

Ondanks de oorlog.

817

01:15:50,270 --> 01:15:55,910

Ja. Er kwamen meisjes uit alle delen van Nederland daar naartoe.

818

01:15:57,230 --> 01:16:00,630

Om daar in het Joodse ziekenhuis te werken. Ja.

819

01:16:00,630 --> 01:16:04,000

Kwam je nou in een Joodse omgeving had je het gevoel?

820

01:16:04,080 --> 01:16:12,911

Ja. Vond ik wel, ja. Ja. Er werd wel 's avonds, ook op vrijdagavond, bij de mensen op de kamer,

821

01:16:12,911 --> 01:16:21,278

die daarop gesteld was, sjabbes gemaakt. En het eten was koosjer. Dus ik vond dat wel heel

822

01:16:21,278 --> 01:16:28,994

prettig, ja. Maar goed, ik was ook door de Cohens zo opgevoed, een vrome opvoeding.

823

01:16:29,180 --> 01:16:31,050

Ja, zat ik net te denken

824

01:16:31,050 --> 01:16:32,030

Ja.

825

01:16:32,150 --> 01:16:34,620

Ja. Was er iemand lief tegen je in die tijd?

826

01:16:34,620 --> 01:16:39,450

In het ziekenhuis bedoel je?

827

01:16:39,910 --> 01:16:41,010

Iemand.

828

01:16:45,710 --> 01:16:53,647

Nee, eigenlijk niet. Ik had wel een paar vriendinnen. Je sliep dus met z'n vieren op een kamer en

829

01:16:53,647 --> 01:17:01,995

daar waren wel twee aardige meisjes, één heel onaardig meisje, maar of dat nou echt; één vrouwtje,

830

01:17:01,995 --> 01:17:10,178

Froutie Cohen, daar ben ik nog steeds bevriend mee. Dus dat is meer als vijftig jaar. Mar het eerste

831

01:17:10,178 --> 01:17:17,952

jaar was natuurlijk moeilijk. Ik was zo jong en de anderen waren allemaal negentien of twintig,

832

01:17:17,952 --> 01:17:25,808

dus dan zeiden ze allemaal: och daar komt die aan. Dat was [lacht] dat was dan wel eh, maar nee,

833

01:17:25,808 --> 01:17:31,700

in die tijd had ik niet iemand, tot ik eigenlijk mijn man leerde kennen.

834

01:17:35,150 --> 01:17:37,600

Er is al die tijd niemand lief tegen je geweest?

835

01:17:37,600 --> 01:17:45,167

Nee. Ik weet wel dat ik af en toe uitging en toen kwam ik op een avond mijn pleegbroer tegen

836

01:17:45,167 --> 01:17:52,980

en die zei: wat doe jij hier? Ik zeg: nou, ik ben gewoon wat wezen drinken en zo. Toen heeft-ie

837

01:17:52,980 --> 01:17:59,725

dat aan zijn ouders verteld en toen werd ik de volgende dag op het matje geroepen.

838

01:17:59,890 --> 01:18:01,150

Bij de familie Cohen

839

01:18:01,150 --> 01:18:06,733

Bij de familie Cohen. Wat ik gedaan had die avond. Ik zeg nou, gewoon, wat gedronken

840

01:18:06,733 --> 01:18:12,317

met iemand en zus en zo. Nou, ik was dan weer een hoer en alles en nog wat, want dat

841

01:18:12,317 --> 01:18:17,237

gaf geen pas. Als het zover was dan zouden zij wel een man voor me zoeken.

842

01:18:22,230 --> 01:18:24,110

En hun zoon mocht wel uit.

843

01:18:24,200 --> 01:18:26,600

Ja. Nou ja, die was tien jaar ouder als dat ik ben.

844

01:18:26,600 --> 01:18:31,620

Je ging met de meiden uit?

845

01:18:31,620 --> 01:18:38,543

Ja, we gingen ook met een stel uit, dan kon je in, wat was het, ik geloof Tuschinski, had je nog

846

01:18:38,543 --> 01:18:45,322

een dancing daar. Ja, en daar waren veel buitenlandse mannen. Die arbeiders, die hier werkten.

847

01:18:45,322 --> 01:18:52,246

Dat was in die tijd, tegen 1960, kwamen al die Marokkanen, ja, het meest Marokkanen hier werken.

848

01:18:52,246 --> 01:18:59,242

En dan gingen we naar de film en dan gingen we dansen daarna. Maar ik ging ook alleen met jongens

849

01:18:59,242 --> 01:19:06,093

uit. Ik heb 2n hele goeie vriend toen gehad, was geen Joodse jongen en daar was ik echt heel

850

01:19:06,093 --> 01:19:13,450

gek op. Maar ik had mij dus altijd voorgenomen omdat mijn hele familie vermoord was om het Joods-zijn,

851

01:19:13,450 --> 01:19:17,777

dat ik zeker de plicht had om met een Joodse man te trouwen.

852

01:19:18,920 --> 01:19:19,580

Zo voelde je dat?

853

01:19:19,580 --> 01:19:28,190

Zo voelde ik dat. Ja. Dus ik heb dat toen afgekapt. Ja.

854

01:19:28,190 --> 01:19:32,460

En die buitenlandse mannen, daar danste je mee? Ja.

857

01:19:32,460 --> 01:19:37,656

Gezellig. ...Ja. Dat was gezellig. Ja. Ja. Maar ik was dus heel jong, want ik heb

858

01:19:37,656 --> 01:19:42,623

al, ik was geloof ik nog achttien toen ik mijn man leerde kennen.

859

01:19:42,700 --> 01:19:47,780

Je kreeg last van je nek.

860

01:19:47,780 --> 01:19:56,123

Ja. Dat heb ik eigenlijk als kind ook altijd gehad. Als ik bij Cohen was, en later in Amsterdam

861

01:19:56,123 --> 01:20:04,643

hadden ze verwarming, in Leeuwarden nog kachels, dan zat ik altijd met mijn rug en mijn nek tegen

862

01:20:04,643 --> 01:20:13,162

iets warmes aan. En toen hadden ze in Leeuwarden gezegd van de schoolarts: u moet wat aan haar nek

863

01:20:13,162 --> 01:20:21,681

laten doen of rug, dat weet ik niet meer precies. Nou ja, dat heeft ze dus naast zich neergelegd.

864

01:20:21,681 --> 01:20:30,113

Dat heeft ze nooit, is nooit iets aan gedaan. En toen ik eenmaal in de verpleging was, ik geloof

865

01:20:30,113 --> 01:20:38,632

in de verpleging of iets daarvoor, heb ik vreselijk last van mijn hoofd gehad, ben ik ook bij een

866

01:20:38,632 --> 01:20:47,064

neuroloog geweest. Hij zegt: dat is allemaal spanning. Altijd migraineaanvallen. Ik dacht dat ik

867

01:20:47,064 --> 01:20:55,495

een tumor had, want ik werd gek, ik liep echt met mijn hoofd tegen de muur aan. En langzamerhand

868

01:20:55,495 --> 01:21:03,839

is dat beter geworden, maar heb ik jaren last van gehad. Maar dat kwam dus allemaal uit die nek

869

01:21:03,839 --> 01:21:09,899

voort. En ik loop nog iedere week bij de fysiotherapie voor mijn nek.

870

01:21:09,899 --> 01:21:10,690

Ja?

871

01:21:10,690 --> 01:21:19,137

Ja. Ik heb altijd nog hier, vooral kloppingen in mijn hoofd, wat uit die nek komt.

872

01:21:19,137 --> 01:21:26,656

De ene keer heb ik er meer last van dan de andere, maar het is nooit weg.

873

01:21:29,580 --> 01:21:32,950

Maar toen je dat zware werk als verpleegster deed, werd het je dus

874

01:21:33,260 --> 01:21:40,053

Ja, dat was natuurlijk tillen, heel veel tillen h². Als je zware pati²nten had, dan moest je met

875

01:21:40,053 --> 01:21:46,430

z'n twee²n, je handen gekruist, de mensen optillen, want het bed kon niet omhoog of omlaag.

876

01:21:46,500 --> 01:21:47,910

Dat bestond allemaal nog niet, h².

877

01:21:47,910 --> 01:21:53,872

Dat bestond allemaal niet. Nee. En ik heb een keer, nou dat is even nog een verhaal

878

01:21:53,872 --> 01:21:59,977

tussendoor, had ik een dame en die moest ik in bed wassen. Dus ik zette de kom tussen

879

01:21:59,977 --> 01:22:05,939

haar benen neer. En dan moet je de rug wassen en zus wassen en ik hoor haar opeens,

880

01:22:05,939 --> 01:22:11,901

huilend geluidje; was die kom omgevallen, dus dat hele bed kleddernat en alles, dus

881

01:22:11,901 --> 01:22:17,432

moest de hele boel verschoond worden. Ja, dat was allemaal heel erg behelpen.

882

01:22:18,570 --> 01:22:20,110

Dat was hoe het toen was, gewoon.

883

01:22:20,110 --> 01:22:21,370

Toen was dat gewoon, ja.

884

01:22:21,370 --> 01:22:22,790

Ja.

885

01:22:22,870 --> 01:22:28,714

En toen heb ik in de verpleging, nou eerst die blindedarmonsteking gehad en toen vlak daarna

886

01:22:28,714 --> 01:22:34,685

had ik nachtdienst en ik voelde me zo ziek die nacht, maar ik wist niet wat er aan de hand was.

887

01:22:34,685 --> 01:22:39,964

Dus op een gegeven moment moest je om vijf uur 's morgens beginnen mensen te wassen,

888

01:22:40,090 --> 01:22:47,383

temperaturen en wassen. Dus ik ben iemand aan het wassen en ik buk me voor die kom en ik zit op de

889

01:22:47,383 --> 01:22:55,049

grond. Zegt die patiënt: zuster, wat doet u daar? Ik zeg: ja, ik weet niet, ik kan niet meer overeind.

890

01:22:55,049 --> 01:23:02,269

En om zeven uur komt de dagploeg. Dus ik zeg tegen die hoofdzuster: ik weet niet wat ik heb, maar

891

01:23:02,269 --> 01:23:09,563

ik ben zwaar ziek! Ja, je gaat maar naar bed en vanavond weer werken. Nou, dus ik ga naar boven toe,

892

01:23:09,563 --> 01:23:16,708

ik sliep toen in het zusterhuis daarboven. Toen kwam ze even later toch naar boven toe, zegt ze:

893

01:23:16,708 --> 01:23:23,853

ik zal je toch even temperaturen en toen had ik 41. Nou, toen trok ze helemaal wit weg. Zegt ze:

894

01:23:23,853 --> 01:23:31,370

tja, wat doen we hier nou aan? Ik zeg: ik weet het niet, maar ik kan m'n bed niet uit. En toen hebben

895

01:23:31,370 --> 01:23:38,739

ze bloed afgenomen. Toen bleek dat ik, had zich helemaal in een dag vervormd, mijn gezicht zo, mijn

896

01:23:38,739 --> 01:23:46,107

hier, onder mijn armen, in mijn liezen, had ik de ziekte van Pfeiffer, maar zo erg, dat ik helemaal

897

01:23:46,107 --> 01:23:53,773

mismaakt was! En toen dachten ze eerst dat het TBC was. Nou, dat was het niet. Toen ben ik een halfjaar

898

01:23:53,773 --> 01:24:01,141

uit de running geweest. Ik kon nog niet over een drempeltje stappen. Ik ben waarschijnlijk te vroeg

899

01:24:01,141 --> 01:24:08,659

van die blindedarm weer gaan werken en dan gevoelig voor infecties. En toen ben ik ook een paar weken

900

01:24:08,659 --> 01:24:15,878

naar Leeuwarden geweest, naar een van de broers, waar ik dus nog, die is overleden, maar met zijn

901

01:24:15,878 --> 01:24:18,632

vrouw heb ik nog steeds goed contact.

902

01:24:19,600 --> 01:24:21,630

Een van de broers van de familie Cohen.

903

01:24:21,630 --> 01:24:25,800

Cohen. Ben ik in Leeuwarden om aan te sterken geweest, ja.

904

01:24:25,800 --> 01:24:29,680

Heb je al die tijd in het ziekenhuis, in het zusterhuis, ziek gelegen?

905

01:24:29,680 --> 01:24:36,520

Ja. Ja, je denkt toch niet dat mevrouw Cohen mij in huis haalde? Wou ik ook niet hoor!

906

01:24:36,520 --> 01:24:38,270

Bijvoorbeeld [lacht]

907

01:24:38,270 --> 01:24:44,934

Dat wou ik ook niet. Maar ik ging toen al een tijdje met mijn man, nog niet heel lang. Toen

908

01:24:44,934 --> 01:24:51,526

zag ik er werkelijk, nou, als je het gezien had! Iets verschrikkelijks, helemaal mismaakt.

909

01:24:51,526 --> 01:24:58,337

Want al de klieren die overal zitten waren allemaal opgezet. M'n ogen puilden uit en toen zei

910

01:24:58,337 --> 01:25:05,149

die van, dan kwam-ie me opzoeken, zei die: wat zou je zeggen als ik zei ga je met me trouwen?

911

01:25:05,149 --> 01:25:11,960

Ik dacht, nou, nu ik zo lelijk ben [lacht]. Ik zei: ik zeg, ja, ik zou ja zeggen. [lacht] Nou

912

01:25:11,960 --> 01:25:17,453

toen kon-ie er niet meer onderuit. Maar hij heeft daarna Pfeiffer gekregen.

913

01:25:17,820 --> 01:25:18,100

Ook zo erg of veel minder?

914

01:25:18,100 --> 01:25:20,520

Nee, veel minder. Maar het is heel besmettelijk, h?

915

01:25:20,520 --> 01:25:22,790

Zeker met die leeftijd.

916

01:25:22,790 --> 01:25:24,160

Ja. Ja.

917

01:25:24,160 --> 01:25:27,030

Hoe had je hem ontmoet?

918

01:25:27,030 --> 01:25:29,720

In het ziekenhuis.

919

01:25:29,720 --> 01:25:30,730

Oh ja, dat vertelde je.

920

01:25:30,730 --> 01:25:30,830

Ja

921

01:25:30,830 --> 01:25:31,520

sorry

922

01:25:31,520 --> 01:25:33,700

hij was patiënt, ja.

923

01:25:35,970 --> 01:25:41,020

Oh, sorry. Maar je lag dus daar op zo'n kamertje, dat deelde je nog steeds met drie anderen?

924

01:25:41,020 --> 01:25:41,260

Ja.

925

01:25:41,260 --> 01:25:43,110

Ook al was je levensbesmettelijk?

926

01:25:43,110 --> 01:25:47,070

Ja, ja. Ja. Nou nee hoor, ze sliepen er gewoon.

927

01:25:47,180 --> 01:25:49,020

En werd je verzorgd?

928

01:25:49,020 --> 01:25:54,100

Ja, ze kwamen me heel veel slagroom brengen, want ik was, nou ja, je was niks

929

01:25:54,100 --> 01:25:55,630

Was je weer zo dun?

930

01:25:55,630 --> 01:26:03,068

Ja. Nou. En rauwe eieren, vond ik iets vreselijks want die klopten ze op. Ja, je moet

931

01:26:03,068 --> 01:26:10,419

aansterken, je moet dit en je moet dat! En die hoofdzuster, zuster Blok was dat, dat

932

01:26:10,419 --> 01:26:16,544

was familie van mijn schoonzusje. Van een van de broers dus, zeg maar.

933

01:26:16,544 --> 01:26:16,720

Ja.

934

01:26:16,720 --> 01:26:22,506

Van Cohen. Dus die voelde zich toch wel verantwoordelijk voor mij. Zegt ze:

935

01:26:22,506 --> 01:26:27,752

anders krijg ik van Esther op m'n kop, als ik jou niet goed verzorg.

936

01:26:27,830 --> 01:26:28,460

Wie is Esther?

937

01:26:28,460 --> 01:26:33,990

Esther is mijn schoonzusje van een van de broers van Cohen.

939

01:26:33,990 --> 01:26:41,640

Ja. En zij woont nu in Israël in een bejaardenhuis. En ik ben in juli nog bij haar geweest.

940

01:26:41,640 --> 01:26:45,600

Zij, die zuster Blok, was een zuster van haar moeder. In Haifa, of zo.

942

01:26:45,600 --> 01:26:47,280

In Herzliya.

943

01:26:47,600 --> 01:26:51,620

In, bij het Juliana zit ze.

944

01:26:51,620 --> 01:26:52,600

Ja, ja, precies, nou, sorry dat bedoelde ik

945

01:26:52,600 --> 01:26:54,090

Ja.

946

01:26:54,250 --> 01:26:55,070

Ja.

947

01:26:55,250 --> 01:26:56,580

Heel mooi. Heel mooi

948

01:26:56,580 --> 01:26:57,320

Prachtig ja.

949

01:26:58,870 --> 01:26:59,300

Ja

950

01:26:59,300 --> 01:26:59,400

prachtig.

951

01:26:59,400 --> 01:27:00,250

Ja

952

01:27:00,250 --> 01:27:00,880

Zijn slechtere plekken waar je kunt belanden als je

953

01:27:00,880 --> 01:27:06,645

Nou, ze heeft haar eigen flat, h². Dus je koopt dat of je huurt wat en

954

01:27:06,645 --> 01:27:12,248

zij heeft hem gekocht. Nee, heel prima. En nou is daar ook, die broer

955

01:27:13,130 --> 01:27:18,110

waar ik je net over vertelde, die zit er nu ook met z'n vrouw.

956

01:27:20,870 --> 01:27:23,640

Ja, daar belanden veel mensen uiteindelijk.

958

01:27:23,640 --> 01:27:27,300

Maar zij voelde zich verantwoordelijk en toen ben je

959

01:27:27,300 --> 01:27:30,819

dus naar Leeuwarden gegaan, dus die kinderen Cohen

960

01:27:30,890 --> 01:27:31,630

Naar die Esther

961

01:27:31,630 --> 01:27:32,100

die waren

962

01:27:32,100 --> 01:27:32,770

Naar die Esther ja

963

01:27:32,770 --> 01:27:33,410

Die kinderen Cohen hebben je wel geprobeerd

964

01:27:34,830 --> 01:27:36,430

te helpen

965

01:27:36,430 --> 01:27:40,574

Toen wij gingen trouwen, kreeg ik van de oudste broer

966

01:27:40,574 --> 01:27:44,561

vijfhonderd gulden. Dat was toen een heleboel geld.

967

01:27:44,640 --> 01:27:45,070

Dat is veel geld ja.

968

01:27:45,070 --> 01:27:51,010

Van de familie Cohen, meneer en mevrouw Cohen, kregen we zes Wedgwood kopjes.

969

01:27:51,560 --> 01:27:52,820

Nou, dat is ook een enorm groot cadeau

970

01:27:52,820 --> 01:27:56,075

Het was een erg groot cadeau. En ik weet, wij zijn op

971

01:27:56,075 --> 01:27:59,208

een gegeven moment, we hadden natuurlijk geen huis.

972

01:27:59,530 --> 01:27:59,930

Nee

973

01:27:59,930 --> 01:28:05,640

En wij konden een huis kopen, dat was toen Huis en Haard, ik weet niet of je je dat kan herinneren

975

01:28:05,640 --> 01:28:06,680

op de Weteringschans

976

01:28:06,680 --> 01:28:06,840

Ja

977

01:28:06,840 --> 01:28:17,100

en die hadden een Meanderflat in Amstelveen, als kijkobject.

978

01:28:17,100 --> 01:28:22,615

En die kwam te koop. En die was heel toevallig paars ingericht [grinnikt], paarse vloerbedekking.

979

01:28:22,615 --> 01:28:27,790

Ik zeg: nou, dat is het helemaal. En die was toen, nou misschien 80.000 gulden, ik weet het

980

01:28:27,790 --> 01:28:32,851

niet. Toen zijn wij, maar wij hadden geen geld en mijn schoonouders, nou, die begonnen er

981

01:28:32,851 --> 01:28:38,026

niet aan, want die hadden vijf kinderen en daar begonnen ze niet aan. Dus toen zij wij naar

982

01:28:38,026 --> 01:28:41,722

meneer en mevrouw Cohen gegaan, of zij ons het geld konden lenen.

983

01:28:41,950 --> 01:28:43,840

Want ze zaten toch goed bij kas, ja.

984

01:28:43,840 --> 01:28:50,075

Ze zaten goed bij kas. Om die flat te kopen. En toen zei meneer Cohen: luister, ik heb zelf

985

01:28:50,075 --> 01:28:56,174

zes kinderen waar ik voor moet zorgen, en, het ging om tweeduizend gulden aanbetaling, en

986

01:28:56,174 --> 01:29:03,301

dat kan ik me niet permitteren. Nou, toen zeiden wij, dat is goed en al zitten we op sinaasappelkistjes,

987

01:29:03,301 --> 01:29:07,344

we zullen nooit meer wat vragen. Hebben we ook niet gedaan.

988

01:29:07,550 --> 01:29:11,540

Maar had je niet een beetje geld van jezelf door al die uitkeringen

989

01:29:11,540 --> 01:29:20,390

Nee, dat was iets van achtduizend gulden en dat was uitgegeven aan mijn Choepa.

990

01:29:20,390 --> 01:29:26,811

Want dat, daar zijn we eigenlijk gebleven. Je gaat, je wordt ziek in

991

01:29:26,811 --> 01:29:32,855

het ziekenhuis, je kent je man, je leert je schoonfamilie kennen

992

01:29:32,950 --> 01:29:33,220

Ja

993

01:29:33,220 --> 01:29:33,870

leuk?

994

01:29:33,870 --> 01:29:38,894

Mijn schoonmoeder was heel lief, mijn schoonvader was een

995

01:29:38,894 --> 01:29:43,741

zeer aparte figuur. Die kwam oorspronkelijk uit België

996

01:29:44,390 --> 01:29:53,728

en die zei tegen mij 'juffrouw', ik was eerst 'juffrouw' en toen ik getrouwd was werd het 'mevrouw'.

997

01:29:53,728 --> 01:30:01,106

Hij heeft me nooit bij mijn naam genoemd. Hij sprak nog met gij en met, nou ja,

998

01:30:01,200 --> 01:30:01,840

Belgisch

999

01:30:01,840 --> 01:30:11,996

ja, maar heel streng en ouderwets. Zijn zoon was z'n oudste kind, nou, dat was krankzinnig dat die

1000

01:30:11,996 --> 01:30:21,946

ging trouwen, want die moest maar wachten tot hij veertig was en ik was geen meisje meer, ik was

1001

01:30:21,946 --> 01:30:31,999

een vrouw en, nou ja, allemaal van dat soort. Nee, hij was een heel moeilijk mens, was ook slecht

1002

01:30:31,999 --> 01:30:40,809

uit de oorlog gekomen. Terwijl zij dus, ze zijn naar, hoe heet dat kamp in Nederland?

1003

01:30:41,520 --> 01:30:42,170

Westerbork?

1004

01:30:42,170 --> 01:30:48,114

Westerbork zijn zij naartoe gebracht, met hun gezin, ze hadden toen drie kinderen.

1005

01:30:48,114 --> 01:30:54,203

Maar mijn schoonvader was Amerikaan. Had een Amerikaans paspoort. Dus op een gegeven

1006

01:30:54,203 --> 01:30:58,625

moment hebben de Amerikanen hun mensen uit de kampen gehaald.

1007

01:30:59,000 --> 01:31:06,083

Voordat ze zich in de oorlog mengden. En zij zijn geïnterneerd in Frankrijk. Hebben in La Bourboule

1008

01:31:06,083 --> 01:31:12,670

gezetten, hebben verder niks van de oorlog meegekregen, maar hij heeft daar een vreselijke tic

1009

01:31:12,670 --> 01:31:18,408

aan overgehouden. Als er aan de deur gebeld werd sprong-ie zowat tot het plafond.

1010

01:31:18,850 --> 01:31:19,340

Van angst?

1011

01:31:19,340 --> 01:31:29,416

Ja. Mijn man heeft er niks van meegekregen. Heeft nergens last van. Nee. En na de oorlog

1012

01:31:29,416 --> 01:31:39,035

zijn ze weer naar Nederland gegaan, naar hun huis in de Gijsbrecht van Amstelstraat.

1013

01:31:39,490 --> 01:31:39,660

Hmhm

1014

01:31:39,660 --> 01:31:47,870

Maar hij is nooit meer ok² geworden. Hij is ook jong overleden, hij was 67.

1015

01:31:50,290 --> 01:31:56,060

Maar hij vond het dus heel onverstandig van mijn man dat hij al wou trouwen.

1016

01:31:56,060 --> 01:31:59,850

Waarom eigenlijk, want iedereen trouwt uiteindelijk. Te jong?

1017

01:31:59,850 --> 01:32:07,392

Te jong. Ik was twintig en hij was 21, maar ja, dat was natuurlijk ook door de omstandigheden. Dat

1018

01:32:07,392 --> 01:32:15,320

ik, ik had niemand. Mijn man betaalde al mijn kleding en zo, want Cohen die vond zoals ik de verpleging

1019

01:32:15,320 --> 01:32:21,786

was, moest ik maar voor mezelf zorgen. Nou, wat verdiende ik, 34 gulden in de maand.

1020

01:32:22,730 --> 01:32:24,150

En daarvan kon je je niet kleden.

1021

01:32:24,150 --> 01:32:30,574

Nee! En alles wat je kapot maakte, dus als je een thermometer afsloeg, wat regelmatig

1022

01:32:30,574 --> 01:32:36,999

gebeurde, toen had je nog gewone thermometers, dan werd dat in rekening gebracht. Dus

1023

01:32:36,999 --> 01:32:43,423

er ging heel veel af ook nog maandelijks, want het enige wat je betaald kreeg dat was

1024

01:32:43,423 --> 01:32:48,563

dus het wonen, het eten en je was. Nee, je was moest je ook betalen.

1025

01:32:48,790 --> 01:32:52,810

Hoe deden dan die andere meisjes dat? Hadden ouders?

1027

01:32:53,360 --> 01:32:59,372

Ja, hadden ouders. Die werden gewoon door hun ouders onderhouden. Want je kan echt niet

1028

01:32:59,372 --> 01:33:05,635

van 34 gulden in de maand, nog geen schoenen voor kopen. Dus mijn man heeft

1029

01:33:05,635 --> 01:33:10,562

dat meteen eigenlijk overgenomen en voor mij alles betaald.

1030

01:33:10,730 --> 01:33:11,780

Hij had een baan?

1031

01:33:11,780 --> 01:33:13,250

Ja.

1032

01:33:13,520 --> 01:33:13,880

Als wat?

1033

01:33:13,880 --> 01:33:24,335

In de stoffen zat-ie, in de textiel. Hij werkte bij een firma Reiss en later heeft hij dat bedrijf

1034

01:33:24,335 --> 01:33:34,364

overgenomen. En voor zichzelf begonnen. Altijd heel hard gewerkt. Maar het goed gedaan. En ja,

1035

01:33:34,364 --> 01:33:42,686

Cohen heeft nooit meer iets voor mij betaald. Vanaf mijn zeventiende dus niet.

1036

01:33:42,686 --> 01:33:42,900

Tjeetje.

1037

01:33:45,930 --> 01:33:48,900

Ja. Terwijl ze daar wel tot verplicht waren.

1038

01:33:53,410 --> 01:33:55,950

Waarom verplicht?

1039

01:33:56,240 --> 01:34:04,080

Omdat zij getekend hadden dat zij tot mijn 21e zeker voor mij zouden zorgen.

1040

01:34:04,080 --> 01:34:05,270

En dat betekent ook betalen.

1041

01:34:05,270 --> 01:34:10,760

En dat betekent ook kleding en dergelijke.

1042

01:34:12,410 --> 01:34:18,430

Ja. Zij was voogd en hij was toezienend voogd.

1043

01:34:18,970 --> 01:34:20,140

Ja, dan heb je echt de verantwoordelijkheid.

1044

01:34:20,140 --> 01:34:21,490

Dan heb je de verantwoording.

1045

01:34:21,490 --> 01:34:22,780

Ja.

1046

01:34:24,100 --> 01:34:31,310

En dan kan je niet maar zeggen als je gaat werken en 35 gulden verdient, nou zoek het maar uit.

1047

01:34:31,310 --> 01:34:41,450

Kwam je al snel mee in dat gezin van je man, of heeft dat een tijd geduurd? Hoe was dat?

1048

01:34:42,290 --> 01:34:49,264

Mja, nou ja, wat ik net ook zei, mijn schoonvader moest niks van mij hebben. Mijn schoonmoeder

1049

01:34:49,264 --> 01:34:56,015

wel, die was een lieve Jiddische memme en er waren nog twee broers en twee zussen. Er waren

1050

01:34:56,015 --> 01:35:02,916

vijf kinderen in het totaal, maar die waren allemaal in mijn ogen toen nog heel jong, terwijl

1051

01:35:02,916 --> 01:35:08,777

we nu niet eens zoveel meer schelen, maar toen waren zij natuurlijk nog jonger.

1052

01:35:09,000 --> 01:35:10,240

Ja, dat verandert

1053

01:35:10,240 --> 01:35:10,910

Dat verandert..

1055

01:35:10,910 --> 01:35:17,429

je hele leven ..door je leeftijd en dat was altijd wel heel gezellig en leuk. Alleen dat eten van haar, dat was iedere

1056

01:35:17,429 --> 01:35:23,246

vrijdagavond een ramp. Want ze kookte zo vet en dat was ik helemaal niet gewend, dus dat eh

1057

01:35:23,310 --> 01:35:24,720

Dat was helemaal niks voor jou [lacht]

1058

01:35:24,720 --> 01:35:29,977

Vreselijk, maar al die kinderen zaten ook onder de puisten. Allemaal puisten. Was allemaal

1059

01:35:29,977 --> 01:35:35,527

veel te vet eten. Dus ik zei, als wij getrouwd zijn, dan wordt er geen vet meer op tafel gezet.

1060

01:35:35,527 --> 01:35:40,143

En toen waren die puisten ook zo over hoor. Hij heeft nooit meer puisten gehad.

1061

01:35:40,260 --> 01:35:43,700

Ik denk toch altijd dat eten en die puisten, dat dat alles met elkaar

1062

01:35:44,160 --> 01:35:49,820

te maken had toen ik adolescent was. Iedereen in mijn omgeving had puisten

1063

01:35:49,820 --> 01:35:49,880

en ik had er nooit een!

1064

01:35:51,350 --> 01:35:54,220

Ik heb het ook nooit gehad. Nooit!

1065

01:35:54,220 --> 01:35:55,210

Ik lust geen vetten.

1066

01:35:55,210 --> 01:36:02,225

Nee. Maar zij! Dan deed ze bijvoorbeeld vla en appelmoes ik weet het niet, alles door mekaar

1067

01:36:02,225 --> 01:36:09,773

heen. Toen we later kinderen hadden, die eerste twee, en Daphne is de tweede en iedere vrijdagavond

1068

01:36:09,773 --> 01:36:16,788

moesten we daar eten, want dat deed men en iedere vrijdagavond was het kotsen geblazen. Toen

1069

01:36:16,788 --> 01:36:21,821

zei ik op een gegeven moment, nou ik doe het niet meer. Echt niet.

1070

01:36:21,821 --> 01:36:22,050

Je dochter ging kotsen

1071

01:36:22,050 --> 01:36:22,380

Ja. Iedere keer.

1072

01:36:22,660 --> 01:36:32,517

Die kon er ook niet tegen. Dus hebben we het maar afgeschaft. En mijn schoonvader is overleden

1073

01:36:32,517 --> 01:36:41,745

toen, even kijken, op zes mei werd Daphne en hij is elf mei overleden. Hij had een

1074

01:36:41,745 --> 01:36:50,974

hartblok, dus zijn hart sloeg nog maar iets van 24 slagen, toen heeft hij als een van de

1075

01:36:50,974 --> 01:37:01,251

eersten in Nederland een pacemaker gekregen. En dat ging heel goed, in het OLVG. Mijn schoonmoeder

1076

01:37:01,251 --> 01:37:10,374

belde me op en zei: hij mag morgen naar huis. Nog geen minuut later belt mijn man op en

1077

01:37:10,374 --> 01:37:19,812

die zegt: mijn vader is overleden. Ik zeg: wat is dit voor raar geintje? Ik zeg: je moeder

1078

01:37:19,812 --> 01:37:25,160

belt; ja, hij was uit bed gestapt, hij was gevallen

1079

01:37:25,790 --> 01:37:26,370

Boem

1080

01:37:26,370 --> 01:37:33,970

met zijn hoofd op de rand van het bed en daardoor was de pacemaker losgeschoten, weg.

1081

01:37:34,990 --> 01:37:35,300

Weg

1082

01:37:35,300 --> 01:37:41,040

Ja. Dat was heel triest.

1083

01:37:41,040 --> 01:37:41,260

Vreselijk. Ja.

1086

01:37:42,230 --> 01:37:42,470

Jij verliet de verpleging. Ja.

1087

01:37:42,470 --> 01:37:44,370

In overleg of werd je eruit gegooid omdat je

1088

01:37:44,370 --> 01:37:47,290

Nee, ik werd er niet uitgegooid. Nee.

1089

01:37:47,290 --> 01:37:48,130

[grinnikt] ik vraag het maar

1090

01:37:48,130 --> 01:37:52,799

Nee, nee, de dokter vond het verstandig als ik ermee zou stoppen. En ik

1091

01:37:52,799 --> 01:37:57,074

had dus twee jaar examen gedaan, ik moest het derde jaar nog doen

1092

01:37:57,210 --> 01:37:57,500

Ja?

1093

01:37:57,500 --> 01:38:01,870

en dat heb ik dus niet afgemaakt. Dat vond ik wel heel jammer, maar

1094

01:38:01,870 --> 01:38:06,174

hij zegt, dit gaat echt ten koste van je gezondheid, dit kan niet.

1095

01:38:06,240 --> 01:38:07,100

Was te zwaar

1096

01:38:07,100 --> 01:38:08,750

Ja. Was te zwaar.

1097

01:38:08,830 --> 01:38:12,385

Dus toen ben ik gestopt en toen dacht ik, ja, wat nu, waar

1098

01:38:12,385 --> 01:38:15,818

moet ik nu wonen? Want ik ga niet naar die Cohens terug.

1099

01:38:15,880 --> 01:38:17,880

Zo je al kon

1100

01:38:18,140 --> 01:38:26,034

Ja, dat deed ik niet en toen hoorde ik van die familie Roosen. Die woonden op het hoekje bij het ziekenhuis,

1101

01:38:26,034 --> 01:38:33,490

toen nog het ziekenhuis, en die zochten iemand om voor de kinderen te zorgen. Twee kinderen 's morgens

1102

01:38:33,490 --> 01:38:40,653

naar school te helpen en in bad te doen en zo. Nou toen ben ik daar gaan praten en toen zei ze: je

1103

01:38:40,653 --> 01:38:47,816

kan hier komen wonen als je dat voor de kinderen wil doen en dan hoeft je niks te betalen. Nou, heb

1104

01:38:47,816 --> 01:38:54,979

ik daar een kamer gekregen. Daar was de familie Cohen natuurlijk ook niet blij mee. En toen ben ik

1105

01:38:54,979 --> 01:39:02,728

overdag, als de kinderen naar school waren, bij Hedi Elbaum gaan werken, dat meisje met het Down Syndroom.

1106

01:39:02,728 --> 01:39:09,891

Dat heb ik dus een paar jaar gedaan. Bij Hedi geweest. Toen ik daar kwam lag dat kind alleen, toen

1107

01:39:09,891 --> 01:39:17,127

was ze vier jaar, lag ze in bed, deed ze niks. Ze kon niet eten, ze kreeg alles via de mix. Met een

1108

01:39:17,127 --> 01:39:24,583

mixer fijnemaakt, dus ik heb haar leren brood te eten, ik heb haar leren lopen, ik heb nou, van alles

1109

01:39:24,583 --> 01:39:28,092

en nog wat. En die moeder kon dat allemaal niet.

1110

01:39:28,750 --> 01:39:30,970

Dat is heel veel geduld h?

1111

01:39:30,970 --> 01:39:34,970

Ja. Ja. En ze leeft

1112

01:39:34,970 --> 01:39:38,300

nog steeds. Ze leeft nog steeds. Ze zit in

1114

01:39:38,300 --> 01:39:44,447

Heb je contact met haar? Nee. Nee. Ik heb geen contact meer met haar. Nee. Ze heeft nog twee zussen,

1115

01:39:44,447 --> 01:39:50,512

twee halfzussen, nee, één hele zus en één halfzus en die halen haar af

1116

01:39:50,512 --> 01:39:55,676

en toe een weekend op, maar ze zit dus in een soort inrichting.

1117

01:39:55,850 --> 01:39:56,120

Ja, tuurlijk

1118

01:39:56,120 --> 01:40:00,320

Ze is in de vijftig nu. Ja.

1119

01:40:00,320 --> 01:40:01,950

Zo ging het vroeger met

1120

01:40:01,950 --> 01:40:03,980

dat soort kinderen

1121

01:40:03,980 --> 01:40:11,504

Ja. Ja. Ze was heel muzikaal. Gek op muziek. Dat is vaak h², met kinderen van Down Syndroom. Maar

1122

01:40:11,504 --> 01:40:18,876

ik heb daar bij die mensen een hele fijne tijd gehad. Die beschouwden mij gewoon als hun, ja, ik

1123

01:40:18,876 --> 01:40:26,400

hoorde bij de familie. Dat waren schatten van mensen. Echt. Kwamen oorspronkelijk uit Polen en zij

1124

01:40:26,400 --> 01:40:33,925

was ook, zij was met haar dochter gevlucht vanuit Polen, haar man was omgekomen, en toen is ze met

1125

01:40:33,925 --> 01:40:41,450

deze meneer Elbaum getrouwd, die een stuk ouder was. En daar kreeg ze een dochter van en toen, wat

1126

01:40:41,450 --> 01:40:47,286

ik je vertelde, dat ze dacht in de overgang, dat er nog een meisje kwam. Ja.

1127

01:40:49,260 --> 01:40:50,130

En van hun uit ben je getrouwd?

1128

01:40:50,130 --> 01:40:55,640

Dus van hun uit ben ik getrouwd en ik heb jarenlang contact met ze gehouden

1129

01:40:55,640 --> 01:41:00,784

en met de kinderen. Op een gegeven moment is zij heel ziek geworden en

1130

01:41:00,784 --> 01:41:05,193

toen hebben de kinderen haar naar Beth Shalom gedaan in West

1131

01:41:06,170 --> 01:41:12,564

en toen was ze binnen een maand dood. Daar was ze helemaal geen

1132

01:41:12,564 --> 01:41:18,248

type voor. Dat vond ik heel triest. Maar ja, het zij zo.

1133

01:41:20,000 --> 01:41:20,990

Je kon er ook niks aan doen

1134

01:41:20,990 --> 01:41:24,510

Nee, daar kon ik niks aan doen. Tuurlijk niet.

1136

01:41:24,640 --> 01:41:25,380

Nee.

1137

01:41:25,860 --> 01:41:30,410

Goed. Je trouwde met een groot feest. En 25 Cohennetjes.

1138

01:41:30,410 --> 01:41:35,690

[lacht] Ja. In het Sarphatihuis

1139

01:41:35,690 --> 01:41:36,450

Ja?

1140

01:41:36,700 --> 01:41:44,988

dat was toen, en dat was een heel gek iets, wij hadden daar dus diner. Ik ben in de Obrechtsjoel

1141

01:41:44,988 --> 01:41:53,450

getrouwd; eerst zijn we getrouwd op het stadhuis en dezelfde dag door naar de Obrechtsjoel en toen

1142

01:41:53,450 --> 01:42:01,307

kwam ik uit de sjoel en toen hingen uit alle ramen verpleegsters, zwaaiend. Want ik was net

1143

01:42:01,800 --> 01:42:06,860

weg uit het ziekenhuis natuurlijk. Tenminste, ze kenden mij allemaal nog.

1144

01:42:06,860 --> 01:42:09,400

Ja, want je zei dat je een paar jaar was bij die

1145

01:42:09,400 --> 01:42:11,310

Ja, ik was een paar jaar bij Hedi, maar daar ben ik ook nog geweest toen ik getrouwd was.

1146

01:42:11,790 --> 01:42:13,970

Ben ik nog een paar jaar geweest.

1147

01:42:13,970 --> 01:42:15,140

Oh, je bent gebleven.

1148

01:42:15,140 --> 01:42:20,620

Ik ben gebleven ja. Dus iedereen hing uit het raam, zwaaiend, dat was heel leuk, ja.

1149

01:42:20,620 --> 01:42:21,580

Want je kwam langs

1150

01:42:21,580 --> 01:42:21,700

Ja

1151

01:42:21,700 --> 01:42:23,330

het ziekenhuis op weg naar de sjoel

1152

01:42:23,330 --> 01:42:23,560

Ja

1154

01:42:23,560 --> 01:42:25,710

natuurlijk. Nou, als je de uitgang uitgaat

1155

01:42:25,710 --> 01:42:25,840

Ja, tuurlijk

1156

01:42:25,840 --> 01:42:26,900

dan loop je tegen

1157

01:42:27,600 --> 01:42:34,315

de CIZ op. Ja, dat was heel leuk. En ze zijn allemaal op de receptie geweest en zo. En 's avonds

1158

01:42:34,315 --> 01:42:40,960

bij het diner komt er opeens een jongen naar mij toe, een van die obers, hij zegt: ik zie dat u

1159

01:42:40,960 --> 01:42:48,096

Leijden van Amstel heet. Zo heet ik ook! Ik had nooit eerder die naam, ja 22n keer in het ziekenhuis

1160

01:42:48,096 --> 01:42:54,741

was er een meneer Leijden van Amstel, die zei dat hij familie was, maar dat was-ie dus helemaal

1161

01:42:54,741 --> 01:43:01,876

niet. En hij zegt: wilt u contact hebben met mijn vader? Ik zeg: nou, daar moet ik even over nadenken,

1162

01:43:01,876 --> 01:43:08,592

want ik heb zo vaak mijn neus gestoten dat ik daar eigenlijk een beetje, nou. In ieder geval, ik

1163

01:43:08,592 --> 01:43:15,517

heb daar toen wel contact mee opgenomen en ik ben met die meneer, Willie heette die, Willie Leijden

1164

01:43:15,517 --> 01:43:22,092

van Amstel, bleek dus helemaal geen familie te zijn, was een andere tak, maar hij wou dan toch

1165

01:43:22,092 --> 01:43:25,660

naar de Amstel om te kijken in de, hoe die families

1166

01:43:26,220 --> 01:43:28,610

In het archief, ja

1167

01:43:28,610 --> 01:43:35,540

het archief. Ben ik met hem geweest. Nou dan kan je dus teruggaan tot 1700 of zoiets dergelijks

1168

01:43:35,540 --> 01:43:36,450

Ja, zoiets ja

1169

01:43:36,450 --> 01:43:41,764

maar op een gegeven moment, als ze trouwen, die naam verdwijnt dan h?

1170

01:43:41,764 --> 01:43:47,004

Dan is het weg. En ik ben er dus achtergekomen, de familie waar ik van

1171

01:43:47,004 --> 01:43:51,720

afstam, Leijden van Amstels, die waren al in 1550 in Nederland.

1172

01:43:51,870 --> 01:43:52,690

Zo?

1173

01:43:52,690 --> 01:43:58,675

Dat is heel, hele oude familie. Die tak dan. Want als jij in de boeken kijkt in Yad

1174

01:43:58,675 --> 01:44:04,587

Vashem, staan er zeker drie bladzijdes met Leijden van Amstels die omgekomen zijn.

1175

01:44:04,660 --> 01:44:06,630

Dat is een hele grote familie

1176

01:44:06,680 --> 01:44:07,960

Ja. Verschillende hè?

1177

01:44:07,960 --> 01:44:08,750

Ik heb namelijk even gekeken

1178

01:44:08,750 --> 01:44:09,930

voor ik hier naartoe ging

1179

01:44:10,390 --> 01:44:12,250

Ik bereid zo'n interview voor

1181

01:44:12,250 --> 01:44:12,480

snap je? Ja

1182

01:44:13,880 --> 01:44:21,000

Ja, ik schrok daar toen ook heel erg van toen ik dat zag. Maar het is allemaal geen familie. Het

1183

01:44:21,000 --> 01:44:28,269

zijn allemaal verschillende. Mijn grootvader had twaalf broers en zussen en er is helemaal niemand

1184

01:44:28,269 --> 01:44:35,241

van teruggekomen. Die ene, die Willie, die was dus ook weer van een andere Leijden van Amstel.

1185

01:44:35,241 --> 01:44:42,288

Dus wij zijn naar de naam wezen kijken, ben ik nog met hem wezen lunchen en, nou, een dag later

1186

01:44:42,288 --> 01:44:49,260

belt zijn vrouw op: ik wil niet meer dat je contact hebt met Willie. Ik zeg, oh? Hoezo? Hoezo,

1187

01:44:49,260 --> 01:44:54,749

wat heb ik gedaan? Ja, hij heeft een beroerte gehad van al die toestanden.

1188

01:44:55,120 --> 01:44:58,640

Nou, dat is ook wel heel erg! Alleen niet jouw schuld.

1189

01:44:58,640 --> 01:45:03,623

Hij werkt op Schiphol en hij kan zijn werk niet meer doen. Ik zeg: nou, het is prima,

1190

01:45:03,623 --> 01:45:08,665

goeiendag. En dan heeft-ie nog een broer, en die heb ik een keer gebeld, Frans Leijden

1191

01:45:08,665 --> 01:45:13,590

van Amstel, die heeft een kapsalon ergens in Oost en die belde ik op. Ik zeg: ik heb

1192

01:45:13,590 --> 01:45:18,515

contact gehad met je broer en dit en dat. Zegt-ie met Amsterdams plat accent: ik wil

1193

01:45:18,515 --> 01:45:23,675

er allemaal niks mee te maken hebben! Hup, en hij gooide de hoorn erop. Nou, klaar. Maar

1194

01:45:23,675 --> 01:45:27,896

het was ook geen rechtstreekse familie hoor. Het was dan louter de naam.

1195

01:45:30,570 --> 01:45:32,650

Je trouwt

1196

01:45:32,650 --> 01:45:34,070

Ja.

1197

01:45:35,130 --> 01:45:37,703

En daar was een ober naar je toegekomen, er was groot

1198

01:45:37,703 --> 01:45:40,131

feest. Je vindt het goed dat ik je weer terugbreng

1200

01:45:40,780 --> 01:45:41,140

naar

1201

01:45:42,750 --> 01:45:45,070

het verhaal, dat is mijn rol

1202

01:45:45,070 --> 01:45:47,640

Ja, maar dat was om die Leijden van Amstel-naam h

1203

01:45:47,640 --> 01:45:47,710

Zeker

1204

01:45:47,710 --> 01:45:48,580

die ober, ja

1205

01:45:48,580 --> 01:45:55,000

Zeker, zeker. Je trouwde en je bleef dus een tijdje werken

1206

01:45:55,230 --> 01:46:00,720

Ja, bij Hedi, ja. We hebben gewoond op twee kamertjes in de Gerrit van

1207

01:46:00,720 --> 01:46:06,837

der Veenstraat; hadden we een verdieping, hadden we gehuurd. Met een keukentje

1208

01:46:06,837 --> 01:46:11,543

als kast. Dus dat was heel klein. Maar ok², en mijn man die

1209

01:46:11,700 --> 01:46:14,020

Maar het was ook woningnood die tijd

1210

01:46:14,020 --> 01:46:21,900

ja, nou, hij werd er gek van. Hij ging iedere avond die Beethovenstraat op en neer, want hij kwam

1211

01:46:21,900 --> 01:46:29,862

uit een groot huis. Ik kwam uit toch een behoorlijk huis, maar ik vond het niet zo erg. Maar goed,

1212

01:46:29,862 --> 01:46:37,580

wij hadden toen besloten, we gaan naar Amerika. Want hij had familie daar en die konden dus wel

1213

01:46:37,580 --> 01:46:45,460

zus en zo en we gingen emigreren. Nou, we hebben alle papieren voor elkaar en we hebben ons laten

1214

01:46:45,460 --> 01:46:53,585

testen en dan moest je naar Rotterdam en weet ik wat allemaal. Nou, dus hij werkte bij meneer Reiss.

1215

01:46:53,585 --> 01:47:01,953

In de textiel. Een groothandel, stoffen. Dus hij gaat naar Hans Reiss toe en hij zegt: ik neem ontslag,

1216

01:47:01,953 --> 01:47:09,833

ik ga naar Amerika. Toen zei Hans Reiss: zou je dat nou wel doen? Want ik heb geen opvolger en ik

1217

01:47:09,833 --> 01:47:17,714

zou jou graag het vak willen leren en als opvolger opleiden. Dat je later de zaak over kan nemen.

1218

01:47:17,714 --> 01:47:25,432

Ja, toen dachten wij, ja, we hebben hier nu een zekere toekomst, h², hij biedt hem iets aan en

1219

01:47:25,432 --> 01:47:33,150

wat moeten we nou doen, weggaan of hier blijven? Nou, we hebben besloten om hier te blijven. En

1220

01:47:33,150 --> 01:47:41,193

dat is goed gegaan. In zoverre, zakelijk dan is dat heel goed uitgekapt. En meneer Reiss heeft zich

1221

01:47:41,193 --> 01:47:49,317

ook aan zijn woord gehouden. Heeft hem helemaal opgeleid en heeft hem de zaak overgedaan. Die meneer

1222

01:47:49,317 --> 01:47:53,055

Reiss is nu ver in de negentig, die leeft nog.

1223

01:47:54,030 --> 01:47:55,570

En je kent hem nog?

1224

01:47:55,760 --> 01:47:59,782

Ja, als-ie mij ziet dan vraagt hij: hoe is het met je vader? Dan weet hij

1225

01:47:59,782 --> 01:48:03,474

niet meer dat het mijn man, want hij is een beetje, maar ik zie hem

1226

01:48:04,590 --> 01:48:05,960

nog wel eens.

1227

01:48:08,570 --> 01:48:11,790

En waar, Gerrit van der Veen, en toen?

1228

01:48:11,790 --> 01:48:15,560

Toen ben ik dus nog bij Hedi blijven werken

1229

01:48:16,200 --> 01:48:23,020

en toen raakte ik zwanger en dat kon niet op die twee kamertjes.

1230

01:48:23,020 --> 01:48:23,220

Nee.

1231

01:48:23,220 --> 01:48:30,017

Toen moesten we een huis zoeken en toen ben ik overal waar geen gordijnen hingen aan gaan bellen,
van:

1232

01:48:30,017 --> 01:48:36,948

gaat u verhuizen? Gaat u eruit? [lacht] Toen zijn we op een gegeven ogenblik op de Reijnier Vinkeleskade

1233

01:48:36,948 --> 01:48:43,812

bij iemand, toen zei die meneer: we zijn aan de schoonmaak. Hij zegt: maar vrouwtje, jij vindt gauw een

1234

01:48:43,812 --> 01:48:51,342

woning hoor! En toen stond er een advertentie in de krant dat er een woning, een flat in West, een vierkamerflat,

1235

01:48:51,342 --> 01:48:58,073

kwam. Die mensen gingen eruit, die hadden een bakkerij en die man ging bij de bakkerij wonen. Maar ze

1236

01:48:58,073 --> 01:49:04,870

hadden gezegd: de eerste die belt, 's morgens om vijf uur, want dan ging hij altijd de deur uit, of om

1237

01:49:04,870 --> 01:49:12,201

vier uur, die krijgt de woning. Wij hadden de woning dus al gezien en we moesten de gordijnen en zo overnemen.

1238

01:49:12,201 --> 01:49:15,733

Dus ik heb 's nachts een stoel bij de telefoon gezet.

1239

01:49:16,200 --> 01:49:17,090

Je wist het

1240

01:49:17,090 --> 01:49:23,592

ja, dat stond in de advertentie, dus wij waren er geweest, we hadden het huis gezien, dat was drieduizend

1241

01:49:23,592 --> 01:49:29,475

gulden overname. En toen zei hij: er zijn zoveel gegadigden, want er was woningnood natuurlijk,

1242

01:49:29,475 --> 01:49:35,481

en de eerste die belt die heeft hem. Maar ik was ondertussen zes maanden zwanger. Dus wij woonden

1243

01:49:35,481 --> 01:49:41,550

in die twee kamertjes, maar de telefoon was in de gang, voor iedereen dan. h². Van die vrouw, die

1244

01:49:41,550 --> 01:49:47,433

verhuurde allemaal kamers. Dus ik heb een stoel genomen, ik ben in die gang gaan zitten, ik heb

1245

01:49:47,433 --> 01:49:51,830

tot vier uur 's nachts gewacht, toen heb ik gebeld en ik was de eerste.

1246

01:49:52,140 --> 01:49:53,370

En je kreeg het huis?

1247

01:49:53,370 --> 01:49:58,350

Ja. Ja. Toen zijn we dus in West gaan wonen.

1248

01:49:58,350 --> 01:50:01,970

Hoe groot is het gezin geworden?

1249

01:50:02,810 --> 01:50:08,880

Ik heb vier kinderen gekregen. Drie dochters en een zoon.

1250

01:50:08,880 --> 01:50:10,800

Snel achter elkaar, of?

1251

01:50:10,800 --> 01:50:18,331

Mijn oudste dochter en de tweede schelen net een jaar en dan komt Stefanie, die scheelt

1252

01:50:18,331 --> 01:50:25,083

zes jaar met haar oudste zus en mijn zoon scheelt elf jaar met z'n oudste zus.

1253

01:50:25,170 --> 01:50:25,970

Dat is heel wat.

1254

01:50:25,970 --> 01:50:27,720

Dat was echt een nakomertje.

1255

01:50:27,720 --> 01:50:29,130

Ja, dat is heel wat.

1256

01:50:29,130 --> 01:50:35,970

Ja. Ze zijn nu 47, 46, 42 en 36.

1257

01:50:39,630 --> 01:50:42,670

En toen ben je, neem ik aan, niet blijven doorwerken.

1258

01:50:42,670 --> 01:50:45,760

Nee. Dat was in die tijd ook niet.

1259

01:50:45,760 --> 01:50:46,070

Nee

1260

01:50:46,070 --> 01:50:47,440

Dat deed men ook niet.

1261

01:50:47,440 --> 01:50:48,280

Men deed dat niet nee.

1262

01:50:48,280 --> 01:50:53,700

Men deed dat niet. Dus met de kinderen hebben we daar gewoond, in West

1263

01:50:53,700 --> 01:50:59,042

op de Burgemeester Roëllstraat, dat is vlakbij het Lucas Ziekenhuis.

1264

01:50:59,320 --> 01:51:00,060

Ik weet waar het is, ja.

1265

01:51:00,060 --> 01:51:07,156

Ja. En daar hebben we zeven jaar gewoond. En toen kreeg ik mijn derde dochter en toen werd die

1266

01:51:07,156 --> 01:51:14,781

flat, nou ja, wij hadden van die stapelbedden, die je uit moet schuiven iedere avond in de huiskamer,

1267

01:51:14,781 --> 01:51:21,877

want ze kon er niet meer in. Toen zijn we naar Aalsmeer gaan wonen. Want in Amsterdam was geen

1268

01:51:21,877 --> 01:51:29,200

grotere woning te krijgen. Dat was er gewoon niet. Of we konden het niet betalen. We hadden zeven

1269

01:51:29,200 --> 01:51:36,221

jaar in West gewoond en we hebben zeven jaar ook in Aalsmeer gewoond. Dat was heerlijk wonen.

1270

01:51:36,221 --> 01:51:41,732

En toen kwam mijn zoon nog, als verrassing [grinnikt], toen werd het huis

1271

01:51:42,110 --> 01:51:44,230

Hoe oud was je toen?

1272

01:51:44,230 --> 01:51:45,730

Gideon? 33.

1273

01:51:46,280 --> 01:51:48,400

Jij was 33, ok?

1274

01:51:48,460 --> 01:51:48,830

Ja

1275

01:51:48,830 --> 01:51:49,390

Dat is niet zo laat.

1276

01:51:49,390 --> 01:51:55,980

Vond ik toen wel. Want ik was net 22 toen ik mijn eerste kind kreeg.

1277

01:51:56,850 --> 01:52:02,250

En toen ben ik naar de gynaecoloog gegaan en toen zei ik: ik vind mezelf eigenlijk

1278

01:52:02,250 --> 01:52:07,584

te oud voor nog een kind. Ik wil eerst zeker weten of ik dat lichamelijk allemaal

1279

01:52:07,584 --> 01:52:12,787

aan kan, want ik heb al drie kinderen. Nou, toen begon hij heel hard te lachen.

1280

01:52:12,787 --> 01:52:17,002

Toen zei hij: 33, heel veel mensen beginnen pas op die leeftijd!

1281

01:52:17,200 --> 01:52:18,080

Ja, dat bedoel ik maar.

1282

01:52:18,080 --> 01:52:23,088

Ja, maar ja, dat vond ik. Maar alles was goed, dus we hebben het doorgezet.

1283

01:52:23,088 --> 01:52:27,896

En toen zijn we in Aalsmeer gaan wonen, hebben we heerlijk gewoond, maar

1284

01:52:27,896 --> 01:52:32,036

dat huis werd ook te klein, we hadden steeds nog een huurhuis.

1285

01:52:33,050 --> 01:52:38,854

En ondertussen ging het goed met de zaak en toen hebben we ons eerste huis gekocht,

1286

01:52:38,854 --> 01:52:44,659

in Abcoude. En toen zijn we naar Abcoude gegaan en daar vond ik het vanaf dag 22n

1287

01:52:44,659 --> 01:52:50,114

verschrikkelijk! Ik vond het er verschrikkelijk, daar heb ik ook die depressie

1288

01:52:50,114 --> 01:52:54,520

gehad. Met alles bij elkaar. Dat waren allemaal van die hofjes.

1289

01:52:56,250 --> 01:52:57,330

Ik ken Abcoude

1290

01:52:57,330 --> 01:53:04,700

En al die vrouwen die werkten, er was niemand overdag. Toen ben ik ook, ben ik in

1292

01:53:04,700 --> 01:53:09,700

Werkten die vrouwen daar toen? Ja. Dat was in, even kijken, Gideon was twee, in '75.

1293

01:53:09,700 --> 01:53:11,190

Ja.

1294

01:53:11,920 --> 01:53:18,293

En toen Gideon naar de kleuterschool ging, toen hij vier jaar was, toen ben ik in de CIZ gaan

1295

01:53:18,293 --> 01:53:24,667

werken, in de CIZ in Amstelveen. Want die was toen al naar Amstelveen. En daar heb ik als ja,

1296

01:53:24,667 --> 01:53:31,177

hoe noemde je dat, gastvrouw, nou niet gastvrouw, maar de bloemen verzorgen, een praatje met de

1297

01:53:31,177 --> 01:53:37,619

patiënten maken en een kopje koffie, nou ja, je kent dat wel. Een beetje het sociaal werk. En

1298

01:53:37,619 --> 01:53:44,130

dat heb ik een paar jaar gedaan. Ik moest me altijd haasten om terug te zijn, want die kinderen

1299

01:53:44,130 --> 01:53:50,778

konden niet overblijven op school, dus dan moest ik om twaalf uur terug sjezen naar Abcoude. Toen

1300

01:53:50,778 --> 01:53:57,425

heb ik een keer een vreselijke botsing gehad en toen denk ik: nou ik stop, daar stop ik mee, want

1301

01:53:57,425 --> 01:54:02,360

dat is het me niet waard. Maar ik heb het een jaar of zes, zeven gedaan.

1302

01:54:02,840 --> 01:54:07,780

Dat is na je depressie?

1303

01:54:07,780 --> 01:54:10,820

Even denken, ja, dat was na de depressie.

1304

01:54:11,110 --> 01:54:13,840

Je zei dat je absoluut een Joodse man

1305

01:54:14,270 --> 01:54:20,620

wilde. Heb je een Joods familielevens gesticht?

1306

01:54:20,620 --> 01:54:27,854

Ja, in zoverre, toen we in Abcoude en Aalsmeer woonden, was natuurlijk geen

1307

01:54:27,854 --> 01:54:34,413

Joodse school. Daar hebben ze dus Joodse lessen gehad, in Amsterdam.

1308

01:54:34,510 --> 01:54:41,581

Van rabbijn Vorst en daarna, toen wij naar Amsterdam gingen, toen is mijn zoon

1309

01:54:41,581 --> 01:54:48,199

naar Rosj Pina gegaan en de andere kinderen hebben op Maimonides gezeten.

1310

01:54:48,290 --> 01:54:50,270

Dat is allemaal Joods onderwijs

1311

01:54:50,270 --> 01:54:55,272

Ja. Ja, ze hebben eerst op andere middelbare scholen gezeten,

1312

01:54:55,272 --> 01:55:00,028

maar in Amsterdam zijn we overgestapt naar het Maimonides.

1313

01:55:00,250 --> 01:55:08,654

En ja, wij doen vrijdagavond altijd wat bijzonders met eten, kaarsen aan, kiddoesj maken en op

1314

01:55:08,654 --> 01:55:17,238

de jontev ook, alle jontev. Want Jom Kippoer of op Rosj-Hasjanah eten we met de hele familie bij

1315

01:55:17,238 --> 01:55:25,643

elkaar, op Jom Kippoer bij het aanbijten ook allemaal bij elkaar. Dat zijn bepaalde dingen die

1316

01:55:25,643 --> 01:55:33,511

we toch wel altijd gezamenlijk doen. En dat heeft eigenlijk niks met vroomheid te maken.

1317

01:55:33,780 --> 01:55:33,860

Nee

1318

01:55:33,860 --> 01:55:38,250

Dat is meer, ja, wat je bindt aan elkaar. Traditie

1320

01:55:38,460 --> 01:55:41,180

Traditie ja.

1321

01:55:45,800 --> 01:55:46,740

Abcoude. Je werd depressief

1322

01:55:46,740 --> 01:55:47,610

Ja.

1323

01:55:49,430 --> 01:55:50,420

Langzaam, snel?

1324

01:55:51,940 --> 01:56:01,441

Ik denk dat het al een tijdje zat. Gideon was geboren, die was een jaar of drie, vier, en het

1325

01:56:01,441 --> 01:56:10,943

was natuurlijk een druk gezin met vier kinderen. Mijn man was heel veel in het buitenland. En

1326

01:56:10,943 --> 01:56:21,364

ja, op een gegeven moment, heb ik je verteld al, dat ik meedeed met een toneelstuk op de kleuterschool

1327

01:56:21,364 --> 01:56:31,173

en dat ik toen als oma speelde en dat ik op een woensdagmiddag bij school stond, Gideon te halen

1328

01:56:31,173 --> 01:56:40,674

en allemaal grootouders zag en dat ik dacht: waarom hebben mijn kinderen dat niet? Die zullen

1329

01:56:40,674 --> 01:56:49,972

dat nooit krijgen. Nou, toen ben ik naar huis gegaan en toen ben ik ingestort. En toen, een

1330

01:56:49,972 --> 01:56:59,576

jaar, wou ik eigenlijk niet meer leven. Echt, ik dacht, ik doe alles verkeerd en het gaat niet

1331

01:56:59,576 --> 01:57:09,384

goed en ik kan niet voor mijn kinderen zorgen en ja, wat ben ik dan voor nut en, nou, enzovoort,

1332

01:57:09,384 --> 01:57:18,988

enzovoort. Dat was heel moeilijk. Vond ik heel moeilijk. Ja. En we hadden toen een hond en die

1333

01:57:18,988 --> 01:57:23,790

hond heeft mij heel veel troost gegeven. Als ik

1334

01:57:25,570 --> 01:57:33,344

zat te huilen, dan kwam-ie altijd bij me liggen, zo tussen mijn voeten en dan ja, een soort

1335

01:57:33,344 --> 01:57:41,204

troost. Of hij dat aanvoelde, dat was zo lief. En het was nog een heel jong beestje toen. Ik

1336

01:57:41,204 --> 01:57:49,320

moet zeggen, de kinderen hebben het goed opgevangen, ze weten het allemaal wel, behalve Gideon,

1337

01:57:49,320 --> 01:57:55,813

die was vier. Maar mijn drie dochters weten dat nog heel goed, die periodes.

1338

01:57:56,190 --> 01:57:57,150

Heb je ze ook verteld wat er met je gebeurd was?

1339

01:57:57,150 --> 01:58:05,564

Ja. En nu zei mijn oudste dochter, die belde een paar weken geleden op, en toen zei ze: mama, zou

1340

01:58:05,564 --> 01:58:14,065

je dat nou wel doen met die Demjanjuk, wat heb je eraan? En dat je niet zo'n instorting krijgt. Ik

1341

01:58:14,065 --> 01:58:22,653

zeg nou Hadassa, ik krijg geen instorting. Ik ben nu zo, dat krijg ik zeker niet. Ja, zegt ze, maar

1342

01:58:22,653 --> 01:58:31,328

wat heb je er dan aan? Voor wie doe je het? Ik zeg: ik doe het uit mijn eigen gevoel dat het nog het

1343

01:58:31,328 --> 01:58:39,829

laatste is wat ik voor mijn ouders kan doen. Want ik heb verder nooit iets kunnen doen. Wat kan ik

1344

01:58:39,829 --> 01:58:47,116

doen? Ik voel mij toch verplicht om dat te doen. Nou zegt ze, zal ik met je meegaan?

1345

01:58:47,650 --> 01:58:48,260

Ja?

1346

01:58:48,260 --> 01:58:57,207

Nou, mijn man gaat mee, dus dat hoeft niet. Als hij niet zou kunnen dan zou zij meegaan. Maar

1347

01:58:57,207 --> 01:59:05,673

zo zijn ze alle vier wel hoor. Dus echt heel betrokken altijd, bij alles. Heel lief, ja.

1348

01:59:06,410 --> 01:59:09,310

Je bent uit je depressie gekropen?

1349

01:59:09,310 --> 01:59:09,930

Ja.

1350

01:59:09,930 --> 01:59:13,410

Ben je gaan werken of? [hoest]

1351

01:59:13,410 --> 01:59:20,696

Nee, het heeft heel lang geduurd hoor, voordat ik weer in de auto durfde te stappen. Het kwam

1352

01:59:20,696 --> 01:59:27,982

ook doordat ik een medicijnvergiftiging heb gehad. Dan voel je je zo verschrikkelijk onzeker,

1353

01:59:27,982 --> 01:59:35,268

je kan niet meer lopen, je kruipt over de grond, het is echt iets verschrikkelijks. En ik ben

1354

01:59:35,268 --> 01:59:42,632

toen ook bij die dokter weggegaan, want dat was idioot wat hij me allemaal gegeven had. Ik ben

1355

01:59:42,632 --> 01:59:50,388

daar langzamerhand, denk ik, toch wel sterker uitgekomen. Want ik dacht steeds als er wat gebeurde:

1356

01:59:50,388 --> 01:59:57,674

kijk, ik heb dat overleefd, nou, dan komt het wel goed. En ik liep toen bij een psychiater en

1357

01:59:57,674 --> 02:00:05,038

die zei, want mijn oudste dochter zat toen voor eindexamen VWO, en ik zei: en dan zul je zien,

1358

02:00:05,038 --> 02:00:12,324

door die toestand van mij haalt ze dat examen niet, enzovoort, enzovoort. En toen kwam ik een

1359

02:00:12,324 --> 02:00:20,002

maand later of zoiets bij hem en toen zei die: hoe is het gegaan? Ik zeg: ze is prachtig geslaagd.

1360

02:00:20,002 --> 02:00:23,684

Zegt-ie: dan geef je jezelf een schouderklopje.

1361

02:00:23,684 --> 02:00:24,390

Zo [lacht]

1362

02:00:24,390 --> 02:00:30,090

En dan zeg je: goed zo, dat is gelukt. En zo iedere keer als er dan

1363

02:00:30,090 --> 02:00:35,960

weer iets goeds is, geef je je een schouderklopje en zegt, dat heb je

1364

02:00:35,960 --> 02:00:41,319

goed voor mekaar gedaan. En zo is het bij beetje goed gekomen.

1365

02:00:41,500 --> 02:00:43,600

En je bent van Abcoude naar hier gegaan? Maar dat is veel later

1366

02:00:43,600 --> 02:00:49,740

Abcoude hebben we maar vier jaar gewoond, ik wou daar weg. Ik vond het vreselijk.

1367

02:00:49,920 --> 02:00:53,190

Ik vond het echt vreselijk.

1368

02:00:53,190 --> 02:00:56,180

En toen ben je naar Buitenveldert gegaan

1369

02:00:56,180 --> 02:00:58,420

Ja, toen zijn we naar Buitenveldert gegaan.

1370

02:00:58,420 --> 02:00:59,590

En dat vond je

1371

02:00:59,590 --> 02:01:07,139

Heerlijk. Ja. Voor de kinderen ook. Want ze waren dus dichtbij de scholen, en dan konden ze weer

1372

02:01:07,139 --> 02:01:14,609

vriendjes en vriendinnen meenemen en vlak naast ons was Maccabi tennis en daar zaten ze de hele

1373

02:01:14,609 --> 02:01:22,394

dag. En dan kwam de hele club mee naar huis, en iedereen mee eten, dus dat was heel fijn. Ook druk,

1374

02:01:22,394 --> 02:01:30,258

heel druk maar wel heel fijn. En wat fijn was ook, de kinderen hadden boven alle vier een hele grote

1375

02:01:30,258 --> 02:01:37,886

kamer met badkamer. Dus konden hun vriendjes en vriendinnetjes altijd blijven slapen. Mijn oudste

1376

02:01:37,886 --> 02:01:45,514

dochter, toen ze haar tweede kind kreeg was hun huis in de verbouwing, die heeft vijf maanden bij

1377

02:01:45,514 --> 02:01:52,984

ons gewoond met de baby. Had ik een babykamertje ingericht. Ze had al een kindje toen van 22n

1378

02:01:52,984 --> 02:01:58,489

jaar, hij was schattig, dat was een hele leuke periode. Heel lief, ja.

1379

02:01:59,600 --> 02:02:01,070

En toen ben je naar hier gegaan.

1380

02:02:01,070 --> 02:02:08,545

En toen zijn we elf jaar geleden naar hier gegaan. Toen iedereen uit huis was eigenlijk, ja. Maar

1381

02:02:08,545 --> 02:02:15,943

ondertussen hebben we toch weer een moeilijke periode gehad. Mijn jongste dochter is gescheiden.

1382

02:02:15,943 --> 02:02:23,495

Zij wou scheiden, hij niet. En dat heeft nogal voor veel troubels gezorgd. Ze is nu, ik denk bijna

1383

02:02:23,495 --> 02:02:29,968

vier jaar gescheiden, maar hij is nog steeds kwaad op haar. Of kwaad, teleurgesteld.

1384

02:02:30,200 --> 02:02:37,612

Het gaat nu wat beter met de afspraken, hij had allerlei dingen bij de rechter aangevraagd,

1385

02:02:37,612 --> 02:02:44,372

maar dat is gelukkig niet toegewezen. Om het weekend zijn de kinderen bij hem en op

1386

02:02:44,372 --> 02:02:51,540

de woensdagmiddag zijn ze bij hem en de vakanties de helft en zo, dus dat gaat redelijk.

1387

02:02:51,540 --> 02:02:58,301

Maar ik vond dat heel moeilijk. Want ik vond het een reuze aardige jongen. Dat vind

1388

02:02:58,301 --> 02:03:03,514

ik nog. En hij is een lieve vader, maar ja, zij kon niet verder.

1389

02:03:03,840 --> 02:03:06,530

Over een huwelijk heb je niks te zeggen [hoest]

1390

02:03:06,530 --> 02:03:16,351

Zij wou niet verder. Mijn tweede dochter, die was al 24 jaar getrouwd en toen waren ze 2 1/2jaar

1391

02:03:16,351 --> 02:03:26,173

geleden met vakantie naar Amerika, Mexico, niks aan de hand, alles goed en ze komen terug en hij

1392

02:03:26,173 --> 02:03:35,892

zegt de volgende dag: ik ga en ik kom niet meer terug ook. Nou, dat kwam werkelijk uit de lucht

1393

02:03:35,892 --> 02:03:45,816

vallen! En ik ga scheiden en dit! Nou, tot nu toe is hij nog steeds niet gescheiden, maar volgens

1394

02:03:45,816 --> 02:03:54,000

mij is er een steek los bij hem. Want waarom zou hij niet scheiden? Hij wil weg.

1395

02:03:56,520 --> 02:04:03,764

Maar dat is heel moeilijk. En een van de kinderen, zij heeft twee zoons en die ene, de jongste

1396

02:04:03,764 --> 02:04:10,392

jongen, is kilo's afgevallen, is geestelijk helemaal in de war van alles. Heel zielig.

1397

02:04:10,990 --> 02:04:12,470

En je man werd ziek.

1398

02:04:12,470 --> 02:04:20,487

En mijn man werd ziek, ook dit jaar. Wij waren in januari, december/januari, met alle kinderen en

1399

02:04:20,487 --> 02:04:28,670

kleinkinderen naar Zuid-Afrika, omdat hij zeventig werd, we hebben dat daar gevierd, was ontzettend

1400

02:04:28,670 --> 02:04:36,687

leuk. Maar toen zei hij steeds: m'n maag, ik moet steeds mijn broek opendoen. Ik zeg: nou, als je

1401

02:04:36,687 --> 02:04:44,705

terugkomt, je gaat meteen na laten kijken. En toen kwam er uit dat-ie darmkanker had. Grote tumor

1402

02:04:44,705 --> 02:04:52,640

op zijn dikke darm en het was godzijdank op n plek. Ze hebben het helemaal weg kunnen halen.

1403

02:04:52,640 --> 02:05:00,657

Dus hij hoefde geen nabehandeling, niks. Hij moet alleen vijf jaar onder controle blijven. En dat

1404

02:05:00,657 --> 02:05:08,840

was goed gegaan en toen was-ie eenmaal thuis en toen is de wond opengesprongen. Nou, dat was midden

1405

02:05:08,840 --> 02:05:17,106

in de nacht, dat was iets verschrikkelijks. Het bleek dat het buikvlies al tien centimeter gescheurd

1406

02:05:17,106 --> 02:05:25,289

was. Dus weer naar het ziekenhuis, is hij weer opnieuw geopereerd en omdat dat zo vlug moest hebben

1407

02:05:25,289 --> 02:05:33,141

ze dat litteken, was gewoon recht en nu zit het zo; zijn navel zit helemaal uit elkaar, het zit

1408

02:05:33,141 --> 02:05:41,076

helemaal schuin. Dus die chirurg heeft al gezegd van ja, als je wil kan ik dat herstellen en dan

1409

02:05:41,076 --> 02:05:48,928

moet er een plaat in omdat dat buikvlies weg is. Om stevigheid te krijgen. Maar dat is een hele

1410

02:05:48,928 --> 02:05:52,648

zware operatie. Niet zozeer de operatie, maar

1411

02:05:54,170 --> 02:06:01,271

het herstel. En dat mag dan eigenlijk pas na een jaar. Hij is in februari geholpen dus dat zou

1412

02:06:01,271 --> 02:06:08,222

maart/april; maar ja, ik zeg als het alleen cosmetisch is, voor mij hoeft het niet. Dat moet

1413

02:06:08,222 --> 02:06:15,097

hij zelf weten. Als hij er erg last van heeft, dan moet hij dat doen. En, ja, dat zullen we

1414

02:06:15,097 --> 02:06:21,443

maar even afwachten. En nou zit-ie met die hernia. Dat is gewoon pech, om te vallen.

1415

02:06:22,680 --> 02:06:27,534

Je zei toen de microfoon niet aanstond dat je heel erg

1416

02:06:27,534 --> 02:06:31,850

door hem was opgevangen na deze moeilijke jeugd.

1417

02:06:31,940 --> 02:06:32,530

Ja.

1418

02:06:32,530 --> 02:06:34,350

Wil je daar iets meer over vertellen?

1419

02:06:34,350 --> 02:06:44,620

Ja, in de eerste plaats probeert hij alles te vermijden voor mij wat aan de oorlog doet denken.

1420

02:06:45,050 --> 02:06:52,779

En hij vindt van zichzelf dat hij niks heeft meegemaakt, want dat cijfert hij weg. Want we hebben toen

1421

02:06:52,779 --> 02:07:00,583

zo'n uitkering gehad van 15.000 euro of wat dan ook, dat heeft hij meteen op mijn bankrekening gestort.

1422

02:07:00,583 --> 02:07:08,313

Want hij vindt, dat komt hem niet toe, hij heeft niks meegemaakt. En wat ik ermee doe moet ik dan zelf

1423

02:07:08,313 --> 02:07:15,739

weten, heb ik de kinderen weer gegeven natuurlijk. Ook als er een film is op de tv, die ik dan wel

1424

02:07:15,739 --> 02:07:21,876

wil zien, of een boek lees, ik heb net gelezen 'Haar naam is Sarah', ik weet niet

1425

02:07:22,180 --> 02:07:28,264

of je het kent? En nog, ik ben nu nog met zo'n ander boek bezig van een vrouw die brieven

1426

02:07:28,264 --> 02:07:34,416

schrijft met haar kinderen en ook omgekomen is, en dan zegt hij altijd: waarom doe je dat?

1427

02:07:34,416 --> 02:07:40,501

Je doet jezelf zo pijn ermee. Ik zeg, ja maar, ik weet niet wat dat is. Ik wil dat gewoon

1428

02:07:40,501 --> 02:07:46,585

lezen, ik wil dat gewoon zien. Ik wil dat gewoon. En als er dan iets emotioneels op de tv

1429

02:07:46,585 --> 02:07:52,669

is, dan loopt hij weg, hij kan er niet tegen. Hij wil het voor mij eigenlijk zo makkelijk

1430

02:07:52,669 --> 02:07:57,318

mogelijk maken. Maar dat laat ik zelf niet toe. Ik wil het wel zien.

1431

02:07:57,660 --> 02:07:58,440

Je kunt het wel aan, ja.

1432

02:07:58,440 --> 02:08:07,389

Ja. Maar toen ik dat jaar die instorting had ook, daar zat hij met vier kinderen. Heeft-ie

1433

02:08:07,389 --> 02:08:16,736

echt, echt heel veel gedaan; de kinderen naar school gebracht en gedaan! Hij had wel een hulp,

1434

02:08:16,736 --> 02:08:24,791

maar ja dat is toch niet eigen. Hij probeert altijd voor mij dingen op te vangen.

1435

02:08:25,960 --> 02:08:29,020

En hij is gewoon een heel lief mens.

1436

02:08:35,560 --> 02:08:44,170

We gingen het hebben over hoe die oorlog nou doorspeelt in je leven.

1437

02:08:44,520 --> 02:08:53,889

Het is een stukje wat in mijn lichaam en geest zit en wat met veel dingen toch altijd weer terugkomt.

1438

02:08:53,889 --> 02:09:02,702

Als er gelegenheden zijn voor de kinderen, of zeker van de kleinkinderen, wij doen erg veel met

1439

02:09:02,702 --> 02:09:11,514

de kleinkinderen, dan weet ik toch dat ik zeker heel veel gemis heb gehad zonder mijn ouders en

1440

02:09:11,514 --> 02:09:20,327

grootouders. En ooms en tantes en noem maar op. Dat mijn kinderen ook dat gemis van grootouders

1441

02:09:20,327 --> 02:09:29,140

hebben gehad en dat dat toch vaak geeft, als je bepaalde gelegenheid ziet of hebt of bij andere

1442

02:09:29,140 --> 02:09:38,231

mensen, dan voel je een scheutje van pijn van: dat hebben we gemist. En het is nooit op te lossen.

1443

02:09:38,231 --> 02:09:47,136

En waar ik het heel, heel moeilijk mee heb, en waar ik jaren naar gezocht heb: een foto van mijn

1444

02:09:47,136 --> 02:09:56,042

vader. Ik weet helemaal niet hoe die eruit ziet. Ik weet helemaal niets van hem. En ik ben jaren

1445

02:09:56,042 --> 02:10:05,040

op zoek geweest. Ik ben in grote bibliotheken geweest in Amerika en noem maar op, overal papieren

1446

02:10:05,040 --> 02:10:14,131

ingevuld en er is nooit, nooit iets uitgekomen. En als ik dacht dat ik iets had hier in Nederland,

1447

02:10:14,131 --> 02:10:22,851

dat er iemand was en het was altijd weer een teleurstelling, en ik heb niets over hem gevonden

1448

02:10:22,851 --> 02:10:31,942

en, ja, op een gegeven moment moet je dat dan maar afsluiten want ja, mensen die hem zouden hebben

1449

02:10:31,942 --> 02:10:35,096

gekend, die zijn er ook niet meer.

1450

02:10:36,210 --> 02:10:55,870

Nee. Maar je vertelde ook dat je heel veel heel bang bent geweest als klein kind.

1451

02:10:55,870 --> 02:11:05,154

Ja. Heel bang, ja. Vooral als ik opgesloten werd. Dan weet je niet wat je overkomt en dat er niemand

1452

02:11:05,154 --> 02:11:14,624

is die naar je omkijkt of die je kan helpen. Er is ook niemand, later ook niet toen ik kinderen kreeg.

1453

02:11:14,624 --> 02:11:24,465

Ik heb nooit iemand om hulp kunnen vragen. Nooit. Ik stond ook, pff, ja, zeg maar al toen ik ging trouwen,

1454

02:11:24,465 --> 02:11:34,121

met koken of wat dan, er was nooit iemand. Ik heb het allemaal zelf moeten uitzoeken. En dat is gelukkig

1455

02:11:34,121 --> 02:11:43,684

wel goed gegaan met vallen en opstaan, maar dat zijn wel momenten dat je toch de steun van iemand gehad

1456

02:11:43,684 --> 02:11:52,968

zou willen hebben. En mijn man is heel goed en lief geweest, maar er zijn toch ook dingen die je met

1457

02:11:52,968 --> 02:12:00,302

een moeder zou willen kunnen bespreken, h?? Zeker als je zelf kinderen krijgt.

1458

02:12:01,090 --> 02:12:02,040

Ja

1459

02:12:02,270 --> 02:12:10,046

Dat is er dus nooit geweest, dat contact heb ik ook niet met mijn schoonmoeder gehad.

1460

02:12:10,046 --> 02:12:17,823

Die zei altijd, als ik dan een dag had dat ik me niet zo lekker voelde, of een beetje

1461

02:12:17,823 --> 02:12:25,691

in de put zat: nou, wat heb je nou te klagen? Je hebt een goeie man, je hebt het goed,

1462

02:12:25,691 --> 02:12:33,742

je hebt gezonde kinderen. Die begreep dat niet. Daar kon ik nooit, nee, daar kon ik niet

1463

02:12:33,742 --> 02:12:41,702

met haar over praten. Dus dat heb ik in mijn leven gemist. Een volwassen iemand waar ik

1464

02:12:41,702 --> 02:12:48,472

steun aan heb kunnen hebben. Of had kunnen hebben. Dat is een groot gemis.

1465

02:12:49,470 --> 02:12:50,350

En die van je houdt

1466

02:12:50,350 --> 02:12:59,463

En die van je houdt. Ja. Ja. Ik weet niet, in mijn jeugd en onderduik. Ja, de mensen in het kindertehuis

1467

02:12:59,463 --> 02:13:07,700

waren heel lief voor me, maar in de onderduik en na de oorlog weet ik niet iemand die echt van

1468

02:13:07,700 --> 02:13:15,850

mij gehouden heeft, die mij lief vond. Of die ik lief kon vinden. Want dat is ook nog zoiets,

1469

02:13:15,850 --> 02:13:24,000

dat er iemand is waar je van denkt, daar kan ik terecht, daar kan ik eens mee praten. Dat heb

1470

02:13:24,000 --> 02:13:32,237

ik nooit gehad. Nee. En dat heb ik zeker gemist. Ik weet wel, toen mijn oudste dochter geboren

1471

02:13:32,237 --> 02:13:40,650

was en ze was ik denk drie, vier weken, toen had ze het zo vreselijk benauwd dat ik haar in haar

1472

02:13:40,650 --> 02:13:48,975

bedje vond, dat ik dacht, nou, ze stikt. Ik wist niet wat ik doen moest, ik heb haar onder mijn

1473

02:13:48,975 --> 02:13:57,212

arm genomen, ik ben naar de dokter gerend en toen had ze een slijmprop in haar keel of wat dan

1474

02:13:57,212 --> 02:14:05,361

ook. Normaliter denk ik dan, ik weet het, toen mijn dochters kinderen kregen was het: mam! Je

1475

02:14:05,361 --> 02:14:13,599

moet even komen, er is wat! Hø? Dat heb ik dus allemaal nooit gehad. En dat is een gemis. Ja.

1476

02:14:13,599 --> 02:14:18,243

Maar ik heb er veel liefde voor teruggekregen. Later.

1477

02:14:20,110 --> 02:14:23,010

Je bent nu Nebenkløger

1478

02:14:23,010 --> 02:14:23,210

Ja.

1479

02:14:23,210 --> 02:14:29,435

En het proces. Wil je vertellen hoe je daarover denkt,

1480

02:14:29,435 --> 02:14:35,314

waarom je dat doet, wat je er belangrijk aan vindt?

1481

02:14:35,530 --> 02:14:46,361

Ik doe het in hoofdzaak als nagedachtenis aan mijn ouders. Ze hebben geen graf, ze hebben helemaal

1482

02:14:46,361 --> 02:14:58,519

niets. Ik heb in Sobibor twee stenen voor ze laten plaatsen, zowel voor mijn ouders als voor mijn grootouders.

1483

02:14:58,519 --> 02:15:10,345

Dat er toch ergens staat dat ze geleefd hebben. Ik heb dat ook in Israël, daar is een nagebouwde gaskamer,

1484

02:15:10,345 --> 02:15:21,397

daar heb ik ook een steen, een gedenksteen voor mijn ouders met een eeuwigdurend lampje, dat er maar

1485

02:15:21,397 --> 02:15:32,229

ergens staat dat ze bestaan hebben. Dat ze er geweest zijn. En nu denk ik met deze aanklacht tegen

1486

02:15:32,229 --> 02:15:43,060

Demjanjuk, ja, het raakt mij niet heel echt van 'daar zit een moordenaar van mijn familie'. Het is

1487

02:15:43,060 --> 02:15:55,107

nu een oude man, maar ik vind: recht moet geschieden. En dat hoop ik ook dat dat gebeurt, dat hij veroordeeld

1488

02:15:55,107 --> 02:16:01,076

wordt. Hoewel ik daar heel erg mijn twijfels over heb.

1489

02:16:02,220 --> 02:16:11,740

Omdat hij zeer goede advocaten heeft, zeer goed toneel kan spelen. Maar dat de rechtspraak

1490

02:16:11,740 --> 02:16:21,154

er zelf komt, daar ben ik wel blij mee, of hij nou wel of niet veroordeeld wordt, hij zit

1491

02:16:21,154 --> 02:16:29,828

daar dan toch in aanzicht van de Nebenkläger. En dat vind ik wel heel belangrijk.

1492

02:16:33,230 --> 02:16:33,730

En jij zit daar.

1493

02:16:33,730 --> 02:16:41,528

En ik zit daar. Ja. Ik zit daar en ik weet niet hoe ik naar die man kijk, ik weet

1494

02:16:41,528 --> 02:16:49,422

het niet. Ik denk dat hij ook maar een klein onderdeelje was van het geheel daar.

1495

02:16:49,422 --> 02:16:57,028

Maar hij had natuurlijk het niet hoeven doen, hij had kunnen weglopen, hij had,

1496

02:16:57,028 --> 02:17:03,671

ik weet niet wat. Hij is dan in wezen, hij is gewoon een slecht mens.

1497

02:17:03,960 --> 02:17:09,878

Hoe ben je eigenlijk begonnen met dat hele Sobibor bezoeken,

1498

02:17:09,878 --> 02:17:14,811

is er een moment waarbij je daarmee bent begonnen?

1499

02:17:14,910 --> 02:17:17,010

Ik ben nooit in Sobibor geweest. Oh sorry.

1501

02:17:17,010 --> 02:17:18,810

Daar ben ik niet geweest.

1502

02:17:18,810 --> 02:17:19,830

Je hebt alleen stenen laten zetten

1503

02:17:19,830 --> 02:17:24,210

Ik heb stenen. Ik heb een berichtje gekregen een paar jaar

1504

02:17:24,210 --> 02:17:28,364

geleden van iemand uit Israël, die ter ore was gekomen

1505

02:17:29,730 --> 02:17:38,463

dat dat mogelijk was. En toen hebben we op het internet gekeken, toen zagen we dat er hier een Sobibor

1506

02:17:38,463 --> 02:17:46,254

Stichting was en heb ik contact met hun gezocht en zij hebben dat verder voor mij verzorgd.

1507

02:17:47,300 --> 02:17:52,640

Ik word iedere keer uitgenodigd om mee te gaan, maar dat kan ik niet opbrengen. Om naar

1508

02:17:52,640 --> 02:17:57,918

Sobibor te gaan. Vrienden van mij zijn er geweest en die zeggen ook, je vindt er niets

1509

02:18:01,030 --> 02:18:09,810

en nee, ik voel niet die behoefte om daar naartoe te gaan. Wij steunen ze ook, Sobibor

1510

02:18:09,810 --> 02:18:17,875

Stichting, want ik vind het heel goed wat die dames doen. Ik vind dat echt heel

1511

02:18:17,875 --> 02:18:25,941

fantastisch en ik vind het ook heel fijn dat er nou eindelijk eens een keer wat

1512

02:18:25,941 --> 02:18:32,883

over Sobibor bekend wordt. Want daar werd nooit veel over gesproken.

1513

02:18:33,190 --> 02:18:41,499

En daar vind ik die rechtspraak dus ook goed voor. Dat nou een keer Sobibor in het licht komt.

1514

02:18:41,499 --> 02:18:49,631

Omdat daar toch ook heel veel mensen vermoord zijn en er maar heel weinig overlevenden zijn.

1515

02:18:53,810 --> 02:19:04,630

Zijn er nog dingen die we niet hebben behandeld? Zijn er nog dingen die je wil vertellen? Neem rustig je tijd

1517

02:19:04,630 --> 02:19:13,814

Wat ik wil vertellen is eigenlijk dat ik een zeer zelfstandige vrouw ben geworden door alles

1518

02:19:13,814 --> 02:19:22,898

wat ik meegemaakt heb, een tevreden mens met veel liefde om me heen. Ik kan zelf Godzijdank

1519

02:19:22,898 --> 02:19:31,983

veel liefde geven en ben trots op het gezin wat ik gesticht heb en daarbij hebben de Moffen

1520

02:19:31,983 --> 02:19:39,370

toch niet hun zin gekregen. Want ik had er eigenlijk niet meer mogen zijn.

1521

02:19:42,110 --> 02:19:43,450

Maar je bent er h[er], en hoe!

1522

02:19:43,450 --> 02:19:44,760

Ik ben er, ja.

1523

02:19:44,760 --> 02:19:45,720

Dank je wel voor dit gesprek.

1524

02:19:45,720 --> 02:19:47,580

Graag gedaan.